

VRHNIKA V FILATELIJI (1827–2011)

NAJSTAREJŠI ZNANI POŠTNI ŽIG Z NAPISOM VRHNIKA (OBERLAIBACH) JE IZ LETA 1827.

O filateliji

Od leta 1864 imamo poseben izraz za zbiranje znamk in drugega poštne gradiva – filatelija. Nekdaj so dejali, da je filatelija konjiček kraljev, direktorjev ... Filatelija je edini konjiček, v katerem lahko tudi tekmujejo na domačih in mednarodnih razstavah. To pa spet predstavlja dodaten izziv za zbiralce znamk in drugega filatelističnega gradiva.

Filatelija je veda o zbiranju, shranjevanju in proučevanju poštne gradiva, v katerega poleg znamk sodijo še poštni žigi, dopisnice, pisma, kartice, spremnice, nakaznice in drugi poštni dokumenti, stara pisma, predvsem »prefilatelistična pisma«.

Ob proučevanju poštne gradiva Vrhniške se takoj spomnimo na Vrhničane Ivana Cankarja, Mateja Sternena, Jožefa Petkovška, Simona Ogrina ... Znamke teh umetnikov smo dobili že v Titovi Jugoslaviji, nekaj pa v današnji Republiki Sloveniji. Več pa je vrhniških poštne žigov, saj nekateri datirajo že pred letom 1830. V dobrih 180-ih letih se ime Vrhnika na poštne žigih pojavlja v različnih oblikah. Stara prefilatelistična pisma (pri nas pred letom 1850, v Angliji pred letom 1840) z žigi ali brez so še posebej zanimiva. Kažejo na tedanje razmere, delova-

nje pošt, državnih uradov itd. Težko jih je dobiti; so v bogatih zbirkah posameznikov oz. muzejev. Na tem mestu so predstavljena nekatera redkejša stara pisma z žigi vrhniških poštarjev.

Več pozornosti je posvečene rednim in priložnostnim poštne žigom v današnji Republiki Sloveniji od leta 1991 do 2011.

Pri proučevanju datumov, ko so posamezna pisma žigosana, večkrat lahko ugotovimo, da so nekatere žige, ki so bili v uporabi okrog leta 1830, uporabljali še desetletja.

Podobno velja tudi za uporabo avstrijskih obrazcev v nemščini iz časa Avstro-Ogrske monarhije, ki so bili v obtoku tudi potem, ko so že natisnili nove.

Nekateri podatki iz poštne zgodovine in filatelije

Ni je dežele na svetu, ki bi bila glede na pestrost svojih poštne žigov tako zanimiva, kakor je Slovenija (posebej še Istra in slovensko Primorje).

Žigi predstavljajo dobo in dogodke, ki so se odigrali na naših tleh.

Poštni žigi

V habsburških deželah se pojavijo prvi žigi po letu 1751. Znanih je prvih dvanajst žigov mest na tedanjem slovenskem območju (od Trsta in Celovca 1752. leta, Kopra 1761, do Celja 1821), vrhniškega še ni med njimi.

- Žigi so bili v glavnem kovinski, včasih tudi leseni, pozneje gumijasti. Besedilo v latinici ali gotici je bilo vrezano (podolgovati žigi s pokončno, redkeje z groteskno ali ležečo pisavo).
- Na žigih so lahko majhne in velike črke, pisane ali tiskane.
- Žigi so bili različnih oblik in velikosti. Kasneje začnejo uporabljati žige, kjer je ime kraja v pravokotnem, ovalnem, okroglem ali drugačnem okvirju.
- Žige krasi tudi ornamentika: valovite črte, zvezdice, poštni rog, grb, krona itd.
- V filatelistični dobi (ko so bile v uporabi poštne znamke, sicer govorimo, čeprav s pomanjkljivim izrazom, o predfilatelistični dobi) se uveljavljajo tipizirani okrogli in dvokrožni žigi.
- Prvi žigi imajo le ime kraja, brez navedbe datuma; je pa ob njem lahko dodatni žig z navedbo dneva.
- Na starejših pismih so poštarji kar sami s svinčnikom ali črnilom vpisali datum, kdaj je bilo pismo sprejeto.
- Pri nas je bilo do leta **1800** le 7 žigov, ostale pošte niso uporabljale žigov (Müller).
- Žigi Napoleonove Ilirije so bili dvo- ali trivrstični:

LAIBACH
ILLYRIE

- Od leta **1818** naprej je bilo treba poleg krajevnega imena navesti še datum, praviloma brez letnice.
- Od leta **1838** dalje predpisujejo poštne uredbe poleg krajevnega imena še datum, vendar brez letnice. So pa tudi kraji z vpisanim popolnim datumom, torej tudi z letnico.
- Barva žigov je bila v glavnem črna. Zna ni so tudi zeleni, modri in rdeči odtisi žigov. Barva je imela nekaj časa določen pomen, predvsem pri obračunavanju poštnine.
- Naslovna stran **pisma** je prečrtana v smeri **obeh diagonal**. To pomeni, da je poštnino poravnal odpošiljatelj.
- Naslovna stran pisma je imela le **eno diagonalno črto**, kar pomeni, da je odpošiljatelj plačal polovico poštnine. V tem primeru so na pismo z barvnim svinčnikom zabeležili še dolžno poštnino, ki jo plača naslovnik.
- Dve diagonalni črti je kasneje nadomestil žig **FRANCO**.
- Za priporočena pisma so uporabili žig **RACCOM.**, **RECOM.** ipd.
- Obstajali so posebni žigi dezinfekcijskih ali kontumacijskih postaj (lazaretov), kjer so pisma razkuževali na razne načine, in to tudi zabeležili na ovitku (čisto od zunaj in znotraj – latinski žig:
»SANITATIS SIGILLUM« oz. nemški: »VON AUSSEN UND INNEN GEREINIGT«, okrogli žig z dvoglavim orlom v sredini).
- Ob izidu prvih avstrijskih znamk leta **1850** zasledimo 44 predfilatelističnih žigov! Stare žige so uporabljali marsikje še

dolgo časa po uvedbi znamk. Uporabljali so žige različnih velikosti, od naprstnikov premera 16 mm (okoli leta **1872**) do žigov premera 30 mm (okoli leta **1900**).

- Avstrijska vojaška cenzura v prvi svetovni vojni je uporabljala žige najrazličnejših oblik.

Kratka zgodovina poštних znamk

Vemo, da se je prva znamka (1 črni peni – Black Penny) v svetu pojavila 6. maja 1840 v Angliji. Na območju starega avstrijskega cesarstva (1808–1867) so 1. junija 1850 izdali v nakladi 14,760.000 kosov znamk z nominalno 1 krajcar (Kreuzer) v rumeni oz. oranžnorumeni barvi; prikazovala je grb cesarstva. Ta znamka ni bila zobčana. Na tem mestu je prikazana taka znamka z žigom Vrhnike (OBER LAIBACH, 25. 1.). Istočasno so izšle še znamke za 3 kr (rdeča), 6 kr (rjava) in 9 kr (modra). Naslednja znamka je izšla 1. januarja 1851 (cinobraški merkur – glava boga Merkurja) in so jo uporabljali za pošiljanje časopisnih pošilk. Tretja izdaja je izšla 1. novembra 1858 z risbo glave cesarja Franca Jožefa.

Avstro-Ogrska monarhija (1867–1918) je bila razdeljena na dva dela, ki sta bila bolj ali manj konfederalno povezana. Vsak del je imel svojo poštno upravo. Motivi na znamkah slavijo le cesarja Franca Jožefa, pojavita se le še glava boga Merkurja in avstrijski dvoglavi orel. Šele po letu 1908 se pojavijo drugačni motivi.

I. POŠTA PRED I. SVETOVNO VOJNO

Poznanih je več odtisov poštних žigov na službenih pismih v času pred in po uvedbi poštних znamk. Z območja Vrhnike so zanimiva službena pisma:

a) ko še niso bile v prometu poštne znamke:

- **leta 1839** – ročno datirano 27. april 1839, tedanji odhodni poštni žig z Vrhnike – »**OBERLAIBACH 1. MAY**«, dohodni žig pa »**PRAG. 6. MAY**«;
- **leta 1840** – ročno zapisana datuma »13. Dezenber 1840« s podpisom uradnika in »14. Dez. 1840« ter odhodni poštni žig Vrhnike, tedaj »**OBERLAIBACH 9. DEC**«.

b) ko so v prometu že poštne znamke:

- **leta 1861** – ročno zabeležen datum dopisa »6. juli 1861« in podpis uslužbenca. Odhodni žig je tokrat okrogel, širok 23 mm in z ločenim napisom »**OBER LAIBACH 5/7**« (navedena sta dan in mesec). Na hrbtni strani je poštni dohodni žig »**STADT LAIBACH 7.7**«. Pismo je bilo zapečatenost z voskom in žigosano s suhim žigom.
- **leta 1864** – priporočeno pismo (RECOM.) je bilo frankirano z dvema znamkama po 5 kr in žigosano z okroglim žigom (širok 23 mm) »**OBER LAIBACH 10.7**«. Na pismu sta še poštna žiga: okrogli »**STADT LAIBACH 20.7**« in štirioglati poštni žig »**LAIBACH STADT 23.7**«. Pismo je bilo poslano najprej z Vrhnike v Ljubljano, nato pa iz Ljubljane še v Stein (Kamnik), kar je bila pogosta praksa, da so isto ovojnico (polo papirja) dvakrat uporabili.

- **22. julija 1867** je dunajsko ministrstvo odredilo uvedbo letnice v poštne žigu.

- **1. oktobra 1869** je avstrijska pošta izdala prvo dopisnico na svetu.

- **Leta 1871** je izšel odlok o uvedbi dvojezičnosti v poštne uradovanje!

- **Leto 1881** – pismo je bilo napisano 1. 2. 1881; okrogli poštni žig, širok 26 mm z napisom »**OBERLAIBACH VERHNIKA 31. 1. 81**«. Tokrat se pojavlja drugačen napis – OBERLAIBACH pišejo skupaj, dodana je letnica »81« in napis »**VERHNIKA**«.

To pismo so poslali v Kamnik – »STEIN IN KRAIN 28. 2. 81« (Vloga – Tarifa za meso, odobritev je podpisal župan Verhnike). Ker je potovala službena pošta, uslužbenci pisem niso frankirali.

- **Leto 1881** – Dopisnica (Correspondenz-Karte) rjavkasto tiskana – je bila 8. 3. 1881 poslana iz Verda (pošta Vrhnika) v Karlstadt. Odhodni enokrožni žig, širine 26 mm, ima napis »OBERLAIBACH VERHNIKA 8. 3. 81«.
- **Leta 1897** (29. septembra) je bila poslana dopisnica, tiskana v svetlorjavi barvi z okrasnim okvirjem, žigosana z dvokrožnim žigom, širine 26 mm in napisom »OBERLAIBACH VRHNIKA 29. 9. 97«.
- **Leto 1904:** Poštna povratnica iz Ljubljane (odhodni enokrožni poštni žig s celim datumom »LAIBACH LJUBLJANA 25. 10. III«, in dohodni dvokrožni poštni žig »OBERLAIBACH VRHNIKA 26. 10. 04.« Vrhnika je že brez »E«.
- **Leto 1918** – Poštna celina – dopisnica (brez naslova listine) s tiskano znamko za 8 hel in okrasnim okvirom v svetlozelenomodri barvi ima dvokrožni žig, širine 26 mm in napis »OBERLAIBACH VRHNIKA 28. 6. 18«. Dopisnica je bila poslana EXPRESS, zato sta dolepljeni znamki za 2 in 60 hel.

II. OBDOBJE SHS 1919–1921 IN KRALJEVINE JUGOSLAVIJE 1921–1941

1. Verigarske znamke

Verigarske znamke so prve slovenske znamke. Prikazujejo Vavpetičevo sliko sužnja, ki trga verige (okove), kar simbolizira pretrganje vezi z avstroogrsko nadvlado in samostojno življenje Slovencev. Te znamke so izhajale od 3. januarja 1919 do (uradno) 16. januarja 1921, ko so postale »obvezne« znamke Kraljevine SHS. Ker ni bilo kolkov ali drugih vrednotnic za plačevanje uradnih

ali poštnih uslug, so uporabljali verigarske znamke za različne namene.

Znamke in druge poštno dokumente so žigosali:

- z dvokrožnimi žigi s popolnim datumom (dan, mesec, zadnji dve številki leta) ali
 - z dvokrožnimi žigi z mostom, v katerih je popoln datum.
- Oboje vrst žigov pa ima na zgornjem delu zbrisano (»izklesano«) nemško ime kraja (Oberlaibach) tako, da je ta del prazen. Žigi so široki 26–28 mm.
- Dvokrožni žig z napisom v zgornjem delu VRHNIKA je v latinici, v spodnjem pa v cirilici (BPXИУKA), v sredini pa je bil popoln datum.
 - Dvokrožni žig z mostom in napisom kot zgoraj. Žigi so ohranili približno enako velikost.

2. Plačilne nakaznice, čekovne nakaznice, poštne spremnice ...

Poštnino za poštno uslugo so plačevali s pre-tiskanimi portovnimi znamkami, žigosane z ustreznimi poštними žigi. Slednji so bili široki okrog 28 mm. Poštarji so uporabljali tudi stare žige, pri katerih so zbrisali nemški napis. Tako je pisalo na dvokrožnem žigu z mostom, denimo na spodnjem delu krožnice »VRHNIKA«, na zgornjem, sicer praznem delu se je dalo opaziti slabo izbrisan nemški napis, v mostu pa je bil celoten datum. Na levem delu žiga znotraj kroga so bili žigi označeni s črkami »a«, če je pošta imela več podobnih žigov (primeri: 4. XI. 20; 2. XII. 20; 3. II. 21).

3. Razglednice

Pojavijo se za dopisnicami. Zanimiv je dvokrožni žig, širok okrog 25 mm z napisom »VRHNIKA« v spodnjem delu, napis v zgornjem delu je izbrisan, v srednjem krogu pa je datum v »stolpcu« 26-6-19.

Leta 1920 je pošta Kraljevine SHS uvedla na vseh poštinih dokumentih srbohrvaščino, napise v cirilici in latinici. Dopisnice so preimenovali v »Dopisne karte«. Poštni žigi ostanejo enaki, le da se v zgornjem delu dvokrožnega žiga z mostom pojavljajo napisi v latinici, na spodnjem pa v cirilici.

Leta 1971 so na poštne žige uvedli poštne številke, to pa je bil začetek ponovne označitve poštinih uradov le s slovenskimi imeni. Izjeme so bile na območjih narodnih manjšin, kjer so ob slovenskem imenu kraja zapisali še ime v italijanščini oz. madžarščini

III. OKUPACIJA JUGOSLAVIJE (1941-1945)

1. Italijanska okupacija

Italijanske znamke so žigosali:

- dvokrožni žig z mostom in s številko žiga nad mostom; žig je širok 30 mm. Na zgornjem delu je napis »VRHNIKA«, na spodnjem »LUBIANA«, datum »20. V. 42.« To pismo je zanimivo še, ker ima žige in zalepko cenzure. Enake žige so uporabljali tudi v času nemške okupacije, vendar na italijanskih znamkah, pretiskanih v slovenščini in nemščini.

2. Nemška okupacija

Žigi podobne velikosti kot prejšnji zamenjajo enokrožni žigi z napisom »OBERLAIBACH-VRHNIKA« popoln datum je v sredini žiga.

IV. DEMOKRATIČNA FEDERATIVNA JUGOSLAVIJA IN SFR JUGOSLAVIJA

- Pri starih dvokrožnih žigih z mostom, prej dvojezičnih, izklešejo nemški ali italijanski napis za Vrhniko. Ostane le napis »VRHNIKA« in oštevilčenje nad mostom (1, 2, 3 ...). Polagoma okupacijske znamke zamenjajo znamke in dopisnice DF Jugoslavije.
- Taki žigi ostanejo še dlje časa v uporabi. Kasneje se pojavijo enokrožni žigi z napisom kraja in datuma.
- Kasneje dobi tudi Vrhnika nekoliko manjši žig z napisom kraja v latinici in cirilici.

V. REPUBLIKA SLOVENIJA

Prvi slovenski žigi od leta **1991** dalje imajo enak obseg, naziv kraja ostane na zgornjem delu kroga, na spodnjem pa je poštna številka. Takoj po osamosvojitvi ohrani slovenska pošta še 5-številčno oznako pošte, s prvo številko nekdanje republike SFRJ »6«, **Vrhnika 61360.**

- Žigi imajo ob datumu še uro žigosanja. Pošte uvedejo strojne žige z valovi; širina enokrožnega žiga je le 22 mm.

1. marca 1996 slovenska pošta uvede poštne številke – izbriše prvo »6« na vseh žigih.

- Vrhnika ima novo poštno številko **1360** (prej 61360).
- Pojavijo se tudi prvi **priložnostni** poštni žigi (glej vrhniške).
- Na poštinih uradih začnejo uporabljati **samolepilne nalepke** poštinskih strojev namesto znamk oz. žigov.

Vrhnika

Mestno naselje leži na jugozahodnem robu Ljubljanskega barja, 294 - 400 m nadmorske višine. Na 115,2 km² ima okrog 16.000 prebivalcev. Kot upravno, oskrbovalno in kulturno središče je nastalo leta 1995. Leži nekoliko pod železnico in avtocesto Ljubljana-Postojna, na ugodni prometni legi obnekoč plovni Ljubljanci in najzložnejšem prehodu izosrednjega dela Slovenije čez notranjsko kraške planote proti Jadranskemu morju.

Mala Ligojna, Marinčev Grič, Mirke, Mizni Dol, Padež, **Podlipa**, Pokojišče, Prezid, Sinja Gorica, Smrečje, Stara Vrhnika, Strmica, Trčkov Grič, Velika Ligojna, Verd, **Vrhnika**, **Zaplana**, Zavrh pri Borovnici.

Kraj je bil poseljen že v starejši kameni dobi, Gradišče na Hribu v halštatski in latenski dobi. V zadnjem stoletju pred našim štetjem je nastalo rimsko naselje Nauportus (Navport), trgovska postaja med Tavriskimi in Rimljani. V začetku 1. stoletja je tu postaja na cesti Akvileja–Emona. Rimski pisec Plinij starejši (umrl l. 79 n. št.) omenja ime tudi v zvezi s prastaro grško bajko o Argonavtih – bajeslovni popotniki so pripluli do Vrhnike po Ljubljani in so morali od tod dalje nesti svojo razstavljeno ladjo do morja. Tacit poroča, da so se leta 14 n. št. uprle pri delu na Vrhniki vojaške enote vzhodnega alpskega obrobja, in to 3 legije. Ta upor je vladi v Rimu povzročil vrsto težav.

Vrhnika ohranja številne dokaze o poznorimskih objektih (utrjeno tržišče ob Ljubljani, rimski nagrobniki, temelj rimskega stolpa, vojaška trdnjava, okrog 10 km dolg obrambni zid ...). V 16. stol., ko so postavljali že redne poštne zveze, so pošto, ki je prihajala iz Gradca v Ljubljano, po Ljubljani pripeljali do Vrhnike, od koder so jo odpravljali dalje do Gorice in Benetk. Znani so objekti: župnijska cerkev sv. Pavla, ki jo je gradil M. Medved (1850) po načrtih J. Schöbla, v prezbitariji so freske J. Wolfa (1867), stavba stare pošte. Na Sveti Trojici je manieristična cerkev sv. Trojice (okrog 1630), opremljena z zlatimi oltarnimi slikami V. J. Mettzingerja, J. Petkovška, S. Ogrina. Pod Klancem je cerkev sv. Lenarta, zgrajena po načrtih C. Zullianija. Mogočni spomenik padlim borcem NOB je delo kiparja Borisa Kalina in arhitekta Borisa Kobeta. Na Vrhniki stoji spomenik (10. 8. 1930) Ivanu Cankarju, delo kiparja Iva Jurkoviča. Z izgradnjo železnice leta 1857 se

razvije opekarstvo, žagarstvo, mlinarstvo in usnjarstvo. V letih 1899–1966 je imela krajevno železnico.

Na Vrhniki se je rodil **Ivan Cankar** (10. 5. 1876–11. 12. 1918, Ljubljana), pesnik, pripovednik in dramatik, največji slovenski pisatelj. V Verdu sta se rodila **Jožef Petkovšek** (7. 3. 1861–22. 4. 1898, Ljubljana), slikar, in **Matej Sternen** (20. 9. 1870–28. 6. 1949), risar, slikar, restavrador, grafik. Na Stari Vrhniki slikar **Simon Ogrin** (1851–1930)

V bližini Vrhnike so kraški izviri Ljubljane. Mala Ljubljana izvira v Močilniku, Velika Ljubljana v Retovju, pridružijo se ji Hribski potok z Belo, Ljubija, Bistra ...

Pomožne pošte Vrhnika

V stari Avstriji so na prelomu iz 19. v 20. stoletje poleg rednih poštних uradov obstajale tudi pomožne pošte (PP), imenovane tudi poštne nabiralnice ali poštne zbiralnice.

PP so bile v krajih, kjer se ekonomsko ni splačalo imeti poštних uradov. Te pošte so bile podrejene poštnemu uradu, v katerem dostavnem območju so se nahajale. Poslovodje so bili zanesljive osebe, običajno vaški trgovci, gostilničarji ali bogatejši kmetje. Delo je bilo častno in brezplačno. Uporaba žigov za PP do leta 1900 ni bila predpisana, niti prepovedana. Takrat so žige naročali poslovodje na lastne stroške, zato so jih imele le redke PP.

Te pošte so imele v času Avstro-Ogrske monarhije v slovenskih deželah pri vходу obešeno tablo z napisom: »K. u. K. POST-ABLAGEN – C. K. POSTNA NABIRALNICA« z dvoglavi orlom, na Primorskem pa v italijanščini »I. R. COLLETERIA POSTALE«. Na našem ozemlju je doslej poznanih 16 žigov PP; vsi so odtisnjeni po letu 1900.

PP so imele žige pravokotne ležeče oblike, da so se razlikovale od rednih frankovnih okroglih žigov. Praviloma ta žig ni smel biti odtisnjen čez znamko. To pravico je imela le ustrezna redna pošta. Večinoma so bili žigi dvojezični, v okvirju pa sta bili na obeh straneh zvezdici. Slednje so bile različnih oblik. Točnih pregledov (odtisov) teh žigov ni še nihče uspel zbrati kljub številnim raziskovalcem, ki so zbirali podatke na raznih mestih. So pa sestavni del filatelije (Markofilija – zbiranje poštних žigov).

Navodila iz leta 1900 pa že omenjajo možnost nagrade za opravljeno delo in od-

škodnino za vzdrževanje poštних zvez.

Pomožne pošte (PP) na območju stare Avstrije so prvič omenjene leta 1881. Na slovenskem ozemlju je bilo nekaj PP že pred letom 1895 (npr. 1. 1. 1895, Tepanje). Do razpada avstro-ogrske monarhije je delovalo pri nas okoli 560 PP.

Žigi teh pošt so bili zelo različni, po velikosti in napisih. Znani so napisi pomožne pošte Podlipa, ki je spadala pod poštni urad Vrhnika. Način pisanja Podlipa – Vrhnika oz. Šent Jošt – Vrhnika na žigih pomožnih pošt:

PODLIPA (Vrhnika)	PODLIPA (VRHNIKA)	PODLIPA (VRHNIKA)
53 x 10 mm	42 x 7 mm	58 x 13 mm

Šent Jošt (Vrhnika)	ST. JOBST ŠT. JOŠT	ŠENT JOŠT (Vrhnika)	ŠT. JOŠT (VRHNIKA)
53 x 10 mm	40 x 14 mm	53 x 10 mm	58 x 13 mm

Preimenovanje pošte Šent Jošt (Vrhnika): – 11. 6. 1946: Horjul; – 1. 9. 1948: Butajnova-Št. Jošt. Seznam PP: 45 in 46 Št. Jošt, 48 Butajnova-Št. Jošt, 51 Butajnova. BUTAJNOVA – latinica in cirilica.

Zaplana (Vrhnika)	ZAPLANA (VRHNIKA)	ZAPLANA (VRHNIKA)
70 x 9 mm	70 x 9 mm	59 x 14 mm

Kopiji žigov:

Žigi nekdanjih pomožnih pošt še iz »prejšnjih« časov se ne razlikujejo več od rednih pošt.

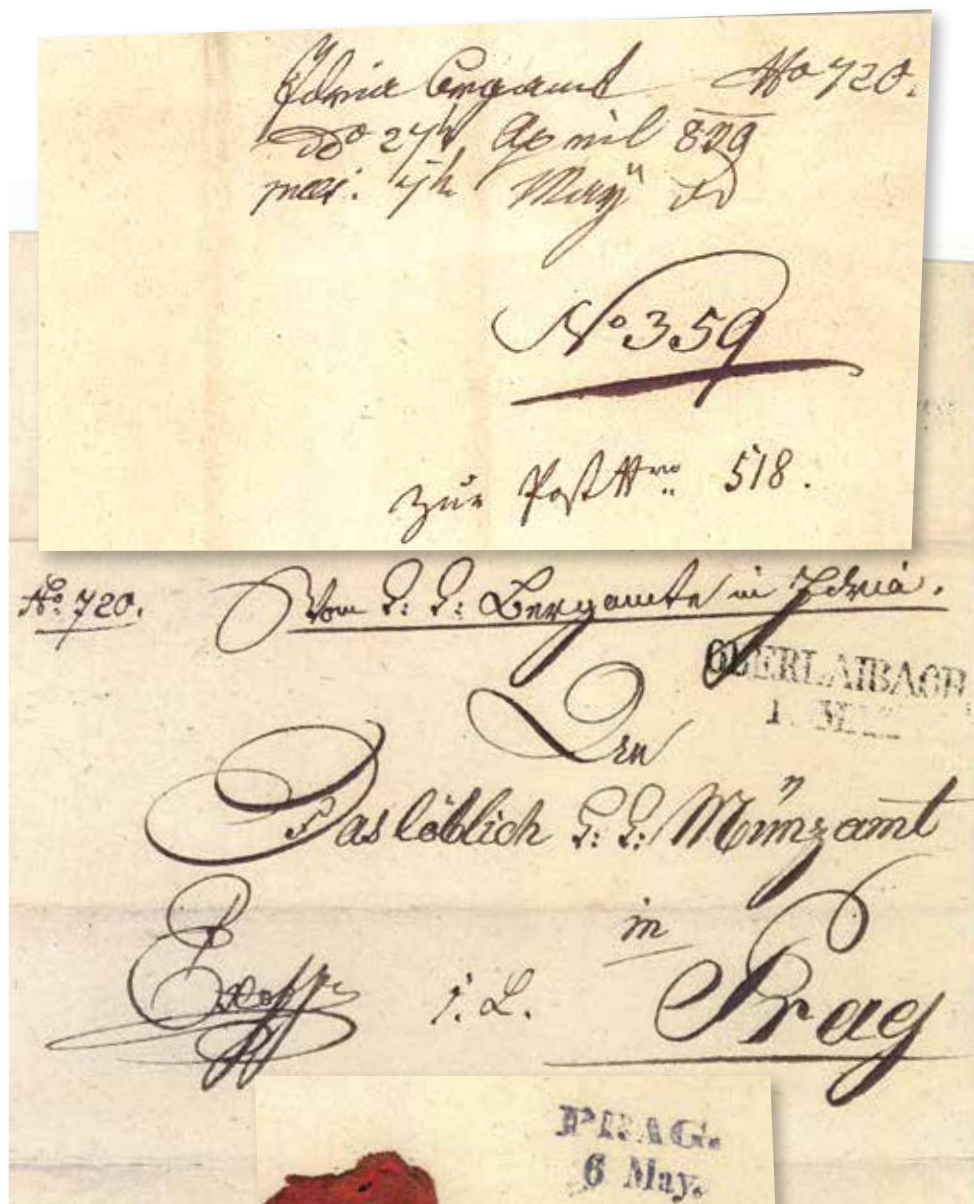
Slike poštnega gradiva

Avstrijsko cesarstvo

Vrhnika, 1839

Odhodni žig »**OBERLAIBACH 1. MAY**« ročno napisan datum pisma: 27. april 1839

Predfilateliastično pismo (poštne znamke še ni bilo!). Pismo CK Rudarskega urada iz Idrije je potovalo z Vrhnike v kovnico denarja v Prago, kjer je poštni uslužbenec odtisnil dohodni žig z datumom »**PRAG. 6. May.**«. Lepo sta vidna oba žiga in vpisi uradnikov.

OBERLAIBACH 9. DEC.« Ta žig ima ob napisu kraja že datum »9. DEC.« Samo pismo CK Rudarskega urada v Idriji pa ima ročno napisan datum »14. December 1840«. Pismo je potovalo od Vrhnike do Neuberga na Štajerskem.

»OBERLAIBACH 2. JAN«, 1849.

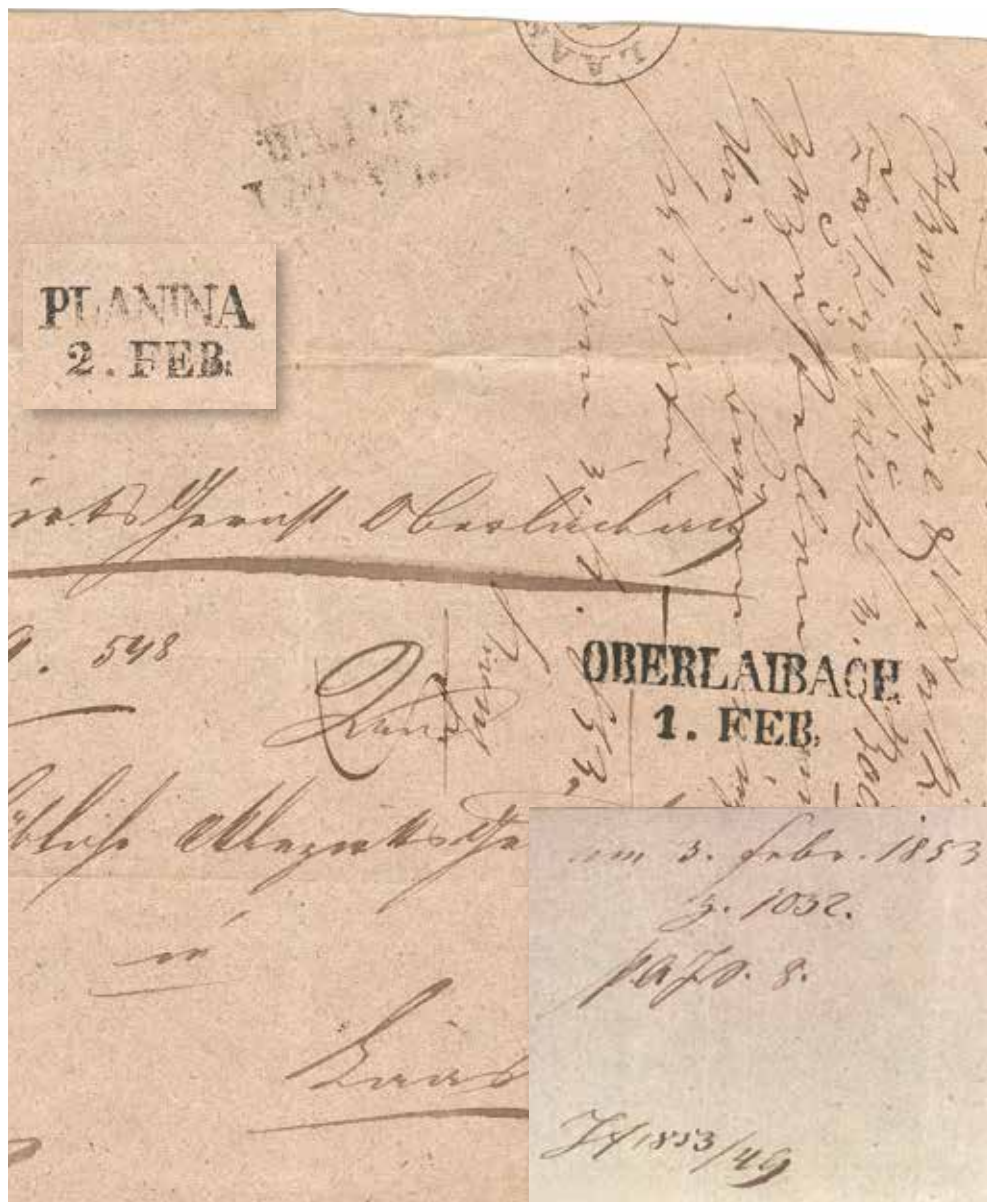
Gospod Oblak je poslal z Vrhnike (Oberlaibach 2. JAN) v gotici napisano pismo na Mestni magistrat v Ljubljano, kamor je prispelo 3. januarja. Pismo je bilo zapečaten in prek etikete odtisnjen suhi žig. Naslovnik je zapisal datum prispetja, lepo viden je tudi dohodni poštni žig Ljubljane (Laibach 3. JAN).

»OBERLAIBACH 1. FEB.«

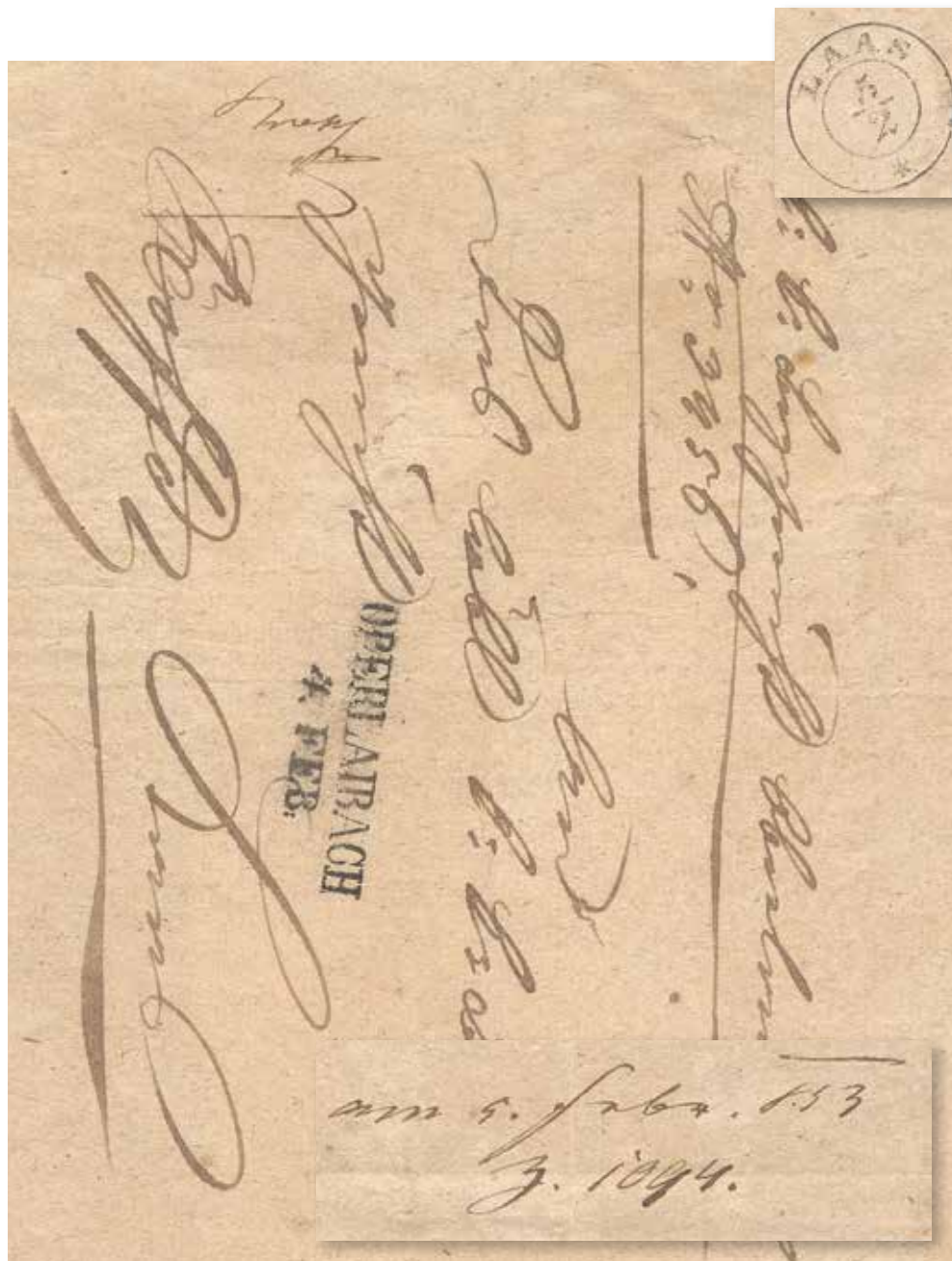
- 1. FEB.: Pismo, poslano z Vrhnike v Planino in nato v Ljubljano (zapečateni z nalepko in s suhim žigom).

Osnovna »značilnost« dopisovanja med državnimi uradniki je bila, da niso plačevali v znamkah evidentirane pošte. Menda so zaradi pomanjkanja denarja (varčevanje!) na isti kos papirja (pismo) na drugo (nepopisano) stran napisali pismo za drugega naslovnika oz. so ga vrnili na prvi naslov.

»OBERLAIBACH 4. FEB.«

Poštni žig Vrhnike - Oberlaibach 4. FEB. Pismo so uradniki poslali v Lož (Laas), kamor je prišlo naslednji dan - 5. II. (1853), mali dvokrožni žigi z datumom: dan in mesec prejema. Pismo je bilo napisano na ročno izdelanem papirju.

Službena pošta - pisma pred 1. svetovno vojno na območju Slovenije

1860; 4. 7. je datum overitve oz. potrditev na računu za 225 Fl. na obrazcu v nemščini z navodili za poslovanje.

Žig »**OBERLAIBACH**«, 39 x 5 mm je še brez datuma (Vrhnika). Po Novaku so take žige uporabljali že pred letom 1830, če ne že prej, torej kar nekaj desetletij. Datum pa je kot običajno izpisan z roko.

Aufgabs-Recepisse.

Ueber 1 *Leh* worin sich angeblich befinden *M.*
im Werthe *225* fl. — fr., gewogen Pf. Loth. welche Sendung zur
Beförderung unter der Adresse:
J. Johann Kalister in Triest
am heutigen Tage hiezur richtig aufgegeben worden ist.
R. R. Postamt **OBERLAIBACH** am ten *4* 18*60*
An Franco-Gebühr . . . fl. fr.
Für ein Retour-Recepisse " "
Zusammen . fl. fr.
Der Empfänger hat an Porto zu entrichten fl. *21* fr. *Vandenberg*

Druckort Nr. 420.

Reclamirt am

Zur Nachricht.

1. Für das Aufgabs-Recepisse darf keine Gebühr abgenommen werden.
2. Nur auf ausdrückliches Verlangen des Aufgebers wird ein Retour-Recepisse gegen Entrichtung von 6 Kreuzer angefertigt, welches nach der Rücklangung, versehen mit der Unterschrift des Empfängers, gegen dieses Aufgabs-Recepisse ausgewechselt wird.
3. Die Postanstalt haftet sowohl für Abgang und Verschädigung, als auch für Verlust der Sendung nach den Bestimmungen der Fahrpostordnung vom 6. Juli 1838 unter den daselbst §. 33 angedeuteten Beschränkungen.
4. Die Haftung erlischt bei Versäumung der Reclamationsfrist, welche für die im Inlande abzugebenden Sendungen auf drei Monate, und für Sendungen nach dem Auslande auf sechs Monate, vom Tage der Aufgabe an gerechnet festgesetzt ist.
5. Ueber eine mündliche, innerhalb der Reclamationsfrist geschehene Nachfrage wegen richtiger Befüllung der Sendung wird auf Verlangen des Aufgebers ein amtliches Quäsiens-Schreiben gegen Entrichtung des einfachen Briefporto abgehenden. In bei der Aufgabe ein Retour-Recepisse ausgestellt worden, und solches nicht zurückgelangt, so erfolgt die Abfertigung des Quäsiens-Schreibens unentgeltlich. Sowohl über die einfache als über die mit Abfertigung eines Quäsiens-Schreibens verbundene Reclamation wird die Befolgung hier oben beifügt, welche als ein Beweis der richtig eingestellten Reclamationsfrist zu gelten hat.

Oberlaibach (Vrhnika), 4. 11. 1861: Ausgabe = recepisse (potrdilo, račun za 337 fl) v nemščini. Eden prvih poštних žigov Vrhnike »OBERLAIBACH«, brez datuma na sprednji strani (lastnik dokumenta: Janez Žitko).

Aufgabs-Recepisse.

Ueber 1 *337* fl. — fr., worin sich angeblich befinden *Post* Pf. Leih, welche Sendung zur Beförderung unter der Adresse:

Herrn Spar Capa Lubach

am heutigen Tage hierorts richtig aufgegeben werden ist.

R. R. Postamt **OBERLAIBACH** am *4*ten *11* 18*61*

An Franco-Gebühr . . .	fl.	fr.
Für ein Retour-Recepisse	"	"
Zusammen .	fl.	fr.

Der Empfänger hat an Porto zu entrichten — *23* fr.

Druckorte: Nr. 420.

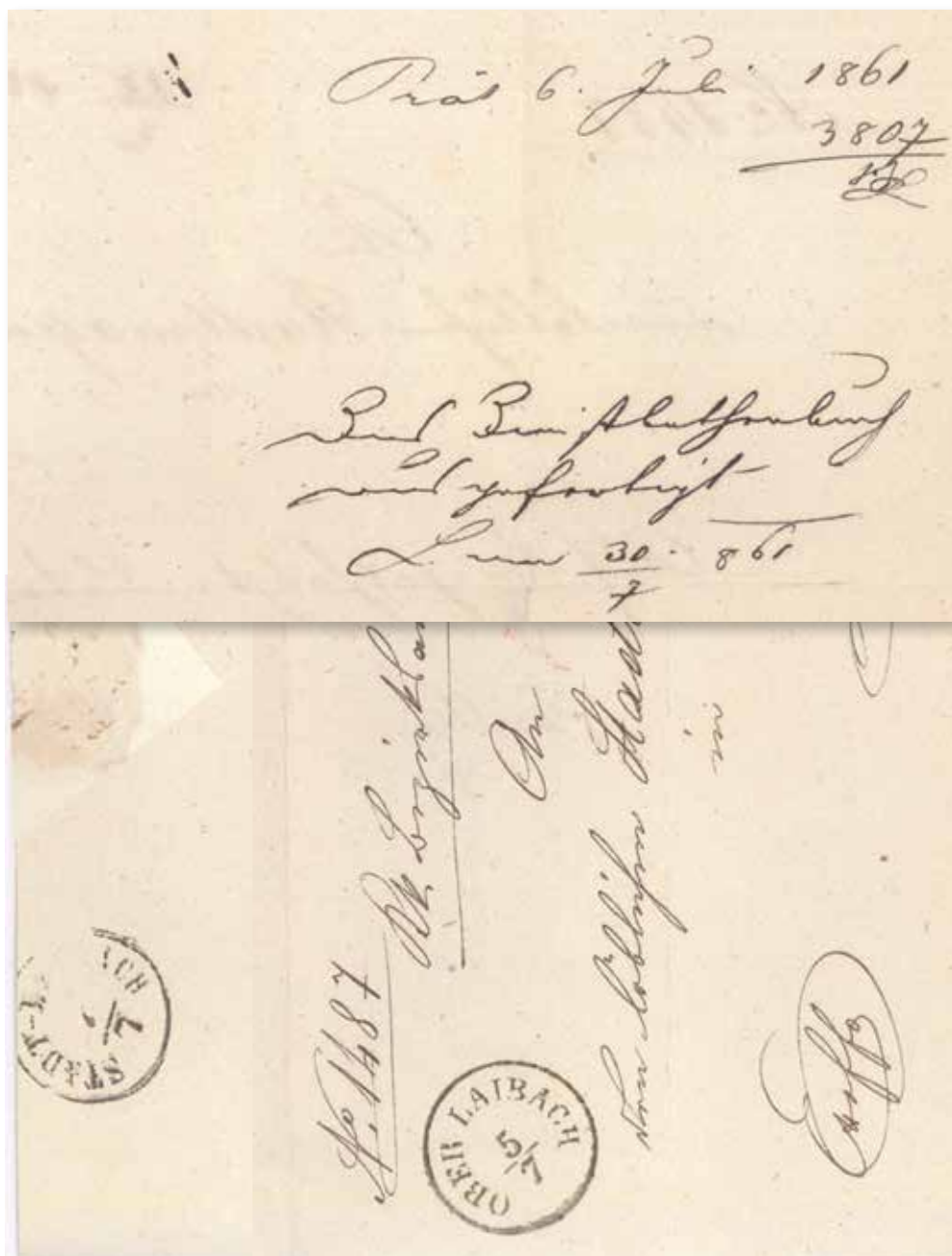
Reclamirt am

Zur Nachricht.

1. Für das Aufgabs-Recepisse darf keine Gebühr abgenommen werden.
2. Nur auf ausdrückliches Begehren des Aufgebers wird ein Retour-Recepisse gegen Entrichtung von 10 fr. d. W. ausgestellt, welches nach der Rücklangung, versehen mit der Unterschrift des Empfängers, gegen dieses Aufgabs-Recepisse ausgewechselt wird.
3. Die Postanstalt haftet sowohl für Abgang und Beschädigung, als auch für Verlust der Sendung nach den Bestimmungen der Fahrpostordnung vom 6. Juli 1838 unter den daselbst §. 33 angegebenen Beschränkungen.
4. Die Haftung erlischt bei Versäumung der Reklamationsfrist, welche für die im Inlande abzugebenden Sendungen auf drei Monate, und für Sendungen nach dem Auslande auf sechs Monate, vom Tage der Aufgabe an gerechnet festgesetzt ist.
5. Ueber eine mündliche, innerhalb der Reklamationsfrist geschehene Nachfrage wegen richtiger Befüllung der Sendung wird auf Begehren des Aufgebers ein amtliches Quästions-Schreiben gegen Entrichtung des einfachen Briefporto abgefordert. Ist bei der Aufgabe ein Retour-Recepisse ausgestellt worden, und selches nicht zurückgelangt, so erfolgt die Absendung des Quästions-Schreibens unentgeltlich. Sowohl über die einfache als über die mit Absendung eines Quästions-Schreibens verbundene Reclamation wird die Befähigung hier oben beigefügt, welche als ein Beweis der richtig eingehaltenen Reklamationsfrist zu gelten hat.

OBER LAIBACH« (dve besedi!); enokrožni poštni žig, širine 23 mm, z vpisanim dnevom in mesecem. Pismo so poslali z Vrhnike 5. 7. 1861 v »STADT LAIBACH«, kamor je prispelo 7. 7.

Žig »OBER LAIBACH« – dve besedi za Vrhniko in žig RECOM. Priporočeno pismo, frankirano z dvema znamkama po 5 kr. Odpremni enokrožni poštni žig, širok 23 mm, dan in mesec. Pismo so dne 19. 7. 1864 poslali z Vrhnike v Ljubljano. Od tu pa na istem papirju 23. 7. v Kamnik.

OBER LAIBACH, 15. 7. 1868

Potrdilo - račun za 104 fl 50 h, polog/nakazilo v hranilnico v Ljubljano. Uporabljen je obrazec »stare« Avstrije. Enokrožni poštni žig, širine 23 mm, z datumom - dan in mesec! Letnica je napisana z roko.

Druckort Nr. 421.

M **Aufgabs-Receptisse.** **LAUT ANGABE**

Ueber einen Brief mit *104 fl 50 h*

welcher zur Beförderung unter der Adresse

Lott Sparkasse

am heutigen Tage hierorts richtig aufgegeben worden ist.

Laibach

K. K. Postamt

An Franco fl. *15* kr.

Für ein Retour-Receptisse fl. *7* kr.

Zusammen fl. *22* kr.

Der Empfänger hat an Porto zu entrichten fl. kr.

Nachnahme fl. kr.

am *15* ten *1868*

Musset

OBER LAIBACH
15
7

Reclamirt am

Zur Nachricht.

1. Für das Aufgabs-Receptisse darf keine Gebühr abgenommen werden.

2. Nur auf ausdrückliches Begehren des Aufgebers wird ein Retour-Receptisse gegen Entrichtung von 10 fr. 5. M. ausgestellt, welches nach der Rückkunft, versehen mit der Unterschrift des Empfängers, gegen dieses Aufgabs-Receptisse ausgewechselt wird.

3. Die Postanstalt haftet sowohl für Abgang und Beschädigung an den Postsendungen, als auch für den Verlust derselben nach den Bestimmungen der Fahrpostordnung vom 6. Juli 1835 unter den in §. 33 enthaltenen Beschränkungen, bei verschlossenen der Post übergebenen Sendungen aber nach den Bestimmungen des §. 7 der Verordnung des kaiserlichen Handelsministeriums vom 27. Juli 1850, und bei Sendungen aus und nach den Ländern des deutsch-österreichischen Postvereins, nach Maßgabe des Artikels 75 des Vereinsvertrages vom 18. August 1860.

Für nicht rechtzeitig behobene Postnachnahmen wird die Vergütung nur unter der im Absatz 10 der Verordnung des Finanzministeriums vom 6. Mai 1860 angegebenen Bedingung geleistet.

4. Die Haftung erlischt bei Veräumung der Reclamationsfrist, welche für die im Inlande abzugehenden Sendungen auf drei Monate, und für Sendungen nach dem Auslande auf sechs Monate, vom Tage der Aufgabe an gerechnet, festgesetzt ist.

5. Ueber eine mündliche Nachfrage wegen richtiger Bestellung der Sendung wird auf Begehren des Aufgebers ein amtliches Quäntions-Schreiben abgesetzt. Die Absetzung geschieht unentgeltlich, wenn sich der Aufgeber mit einer Nachricht von Seite des Adressaten answendet, woraus der Empfang der Sendung in Abrede gestellt wird, oder wenn bei der Aufgabe ein Retour-Receptisse aufgestellt wurde, und dieses in angemessener Frist nicht zurückgekommen ist. In allen anderen Fällen ist das einfache Briefporto zu entrichten. Ueber die geschehene Nachfrage wird immer, daher auch, wenn eine Quäntion nicht ausgestellt wurde, die Bestätigung hier oben beigefügt, welche als Beweis für die Einhaltung der Reclamationsfrist zu gelten hat.

K. K. POST-ANSTALT - VRHNIKA

Na območju avstrijskega cesarstva (1848–1867) so 1. junija 1850 izdali prvo znamko, in to za 1 krajcar (Kreuzer) v rumeni oz. oranžnorumeni barvi. Bila je nezobčana, izšla je v nakladi 14,760.000 kosov. Prikazovala je grb cesarstva.

Opis žigov na znamkah:

- Poštni **enokrožni** žig »OBER LAIBACH 25. 1.« (1851), širok ca. 23 mm na prvi znamki avstrijskega cesarstva za 1 Krajcar (Kr-euzer).
- Poštni enokrožni žig »OBER LAIBACH 26. 2.«, širok ca. 23 mm na znamki za 5 Kr.
- Poštni enokrožni žig na dopisnici »OBERLAIBACH 10. 2.«, širok ca. 20 mm (napis v eni besedi!); v žigu sta zapisana le dan in mesec.

22. VII. 1867 odredi dunajsko ministrstvo, da morajo biti na poštnih žigih tudi letnice.

- **Dvokrožni poštni žig** OBERLAIBACH – VRHNIKA, različni popolni datumi; širina žigov 26 mm.

- **Dvokrožni poštni žig z mostom**, žig širok ca. 29 mm, napis: »OBERLAIBACH a VRHNIKA«, popolni datum z **dostavkom**.

Aprila 1871 so uvedena v poštne žige tudi slovenska imena, poleg nemških; razen v primerih, če ni bilo nemških (Domžale, Gomilsko, Sava, Planina, Rakek ...).

»OBERLAIBACH VERHNIKA 31-1-81«: Enokrožni poštni žig, širok 26 mm. Pismo je potovalo z Vrhnike v Kamnik. »STEIN IN KRAIN KAMNIK, 31-1-81«. Potrditev Tarife za meso, ki jo je podpisal vrhniški župan Peter Lenassi za »Februar 1881«.

Nr. 125 *11/5* *874*
1881

Tarifa za meso — Fleisch-Tarif

ZA 1881
für den Monat *Februar 1881* v županiji *Vrhnika*
in der Gemeinde

T e z a — G e m e i n d e	Brez priklade Ohne Zusage kr.	Z priklado Mit Zusage kr.
1 Kilo	<i>40</i>	
$\frac{1}{2}$ „	<i>20</i>	
$\frac{1}{4}$ „	<i>10</i>	

Opomba. Mesar ne sme biti nikoli brez mesa. Tisti, ki meso kupujejo, naj ga nikakor drže ne plačajo, ampak samo po cenovniku (tarifi), in kdo te zapovedi ne bi držal, naj se to precej oznaži županstvu, ktero najprej to reč preišče, in če najde krivico, kaznuje (štrafa) jo brez milosti po običnem zakonu.

Zur Achtung. Der Fleischhauer ist verpflichtet, Fleisch vorrath versehen zu sein; ebenso wird das fahrende Publikum aufgefordert, in keiner Weise mehr, als die Zahlung anzeigt, das Fleisch zu bezahlen und bei nicht Halterhaltung dieser Forderung dem Gemeindevorsteher logisch anzuzeigen, wo ohne jede Rücksicht nach erwiegenem Schadefande nach dem Gewerbe-Gesetze die Strafen verhängt werden.

Županstvo *Vrhnika* dne *31/1* 1881
Gemeindeamt am

Župan: — Der Bürgermeister:
P. Lenassi

St. 52. Druck von Klein & Korač (Eig.) in Laibach.

DOPISNICA – »OBERLAIBACH VERHNIKA 12-9-81«: enokrožni poštni žig, širok 26 mm. Pismo Frana Kotnika iz Verda politiku in gospodarstveniku dr. Josipu Poklukarju je potovalo z Vrhnike v Ljubljano (»LAIBACH LJUBLJANA 13-9-81«).

Verd 12/9. 1881

Gosp. Dr. Karles mi je pisal
romadi nekoga poročilo o videnici
orizoma njene upline na moji miši
klesu pricaku od nekaj obona
u klesu da sem bil tudi jas vvojen.
Ker meni stvar ni znana se abraisam
Do vas da mi jo razjasniti bezposolite
in narnavite kaj je u tem re storili
Sorim s portovanjem. *Pharner*

Vrhnika - Oberlaibach, 2. 9. 1899: z Vrhnike je potovala sodna odločba s povratnico do Preserja - Presser (3. 9. 1899).

Rückschein. — Povratnica.

Dafs ich } { bei dem f. l. Postamte } *Vrhnika* { am } 189
 Da sem jaz } { pri e. k. postnem uradu } { dne }
 recommandiert von dem f. l. Bezirksgerichte }
 rekomandovano od e. k. okrajne sodnije }
 aufgegeben } *prisojilo*
 oddan }
 vom } *30 augusta 99* { Geschäftsjahr } *A 124/99*
 dne } { opravilna številka } *5*
 unter der Adresse }
 pod napisom } *Gospod Josè Telhar*
v Kamniku, Presser

heute richtig erhalten habe, bestätige ich mit meiner eigenhändigen Unterschrift.
 danes resnično prejel, potrjujem s svojeročnim podpisom.

Kamnik { am } *8* { ten } *September* 189*9*
 { dne } { tega }
Josè Telhar
 Zugestellt durch den { Briefträger
 Vročilo so jo po { Boten
 { pismonoši
 { solu *Mravlj*

»OBERLAIBACH VRHNIKA 26-10-04«, dvokrožni poštni žig (premer 29 mm) z mostom (žig na povratnici - iz Ljubljane na Vrhniko). Povratnica Mlekaske zadruge na Vrhniki s podpisom Mateja Sušnika.

Rückschein. — Povratnica.

Daß ich } { bei dem f. k. Postamt in Laibach am } 190
 Da sein Jaz } { pri c. k. poštne uradu v Ljubljani dne }
 rekommandiert von dem k. k. Landesgerichte Laibach }
 rekomandovano od c. k. deželne sodnije v Ljubljani }
 aufgegeben } 8. April 1904 }
 odan } { }
 vom } 19. 10. 04 } { Geschäftszahl }
 dne } { } { opravilna številka } Zadr. III 1824
 unter der Adresse }
 pod nadpisom } Mlekarska zadruga
 na Vrhniki
 Heute richtig erhalten habe, bestätige ich mit meiner eigenhändigen Unterschrift.
 danes resnično prejel, potrjujem s svojeročnim podpisom.
 Vrhniki } (am) 15 } (ten) 1904
 (dne) (tęga)
 Aufgestellt durch den { Briefträger }
 Vročilo se je po { Boten }
 { Pismonoši }
 { Sela }

OBERLAIBACH - VRHNIKA 15. 4. 1914: Povratnica c. kr. okrajnega sodišča na Vrhniki, odhodni poštni žig Vrhnike 15. 4. 1916, dohodni poštni žig POLHOV GRADEC BILICHGRATZ (obrazec iz leta 1912). (Lastnik dokumenta je Janez Žitko, Vrhnika.)

Rückschein — Povratnica
Oberlaibach

des k. k. Bezirksgerichtes
c. kr. okrajnega sodišča

Vrhnika

Sendung: } *posiljka na polovico oljente*
Pošiljatev: } *2 1/4 1914 P 30199*

Empfänger: } *Janez Kovac, posestnik*
Prejemnik: } *Dolenjavan*

Da die Annahme wurde der Empfänger nicht wurde und die Ersal nicht bewirkt werden wurde das Schriftstb gefertigten Postamte

am

Ker se je prejen sprejeti prejemnika ni bilo bilo moči opraviti vročbe se je položil spis pri poštnem uradu

die

ch bestätige mit meiner eigenhändigen Unterschrift, daß ich vorsehend bezeichnete Sendung nicht erhalten habe.

Potrjujem s svojeručnim podpisom, da sem danes sprejel gori označeno pošiljatev.

Dolenjavan (am) *14* *april* 1914
(doe) *Janez Kovac*

Zugestellt durch den beedeiten Besteller:
Vročil zaprišečni vročevalec:

GeschOForm. Nr. 66 (Rückschein für Postanstaltungen, 25 Pf. - 100 ZPO., 300 GeschO., JMV. v. 12. Dezember 1912, JMVBL Nr. 64). (Slow.)

Poststempel
Poštai
pečat

»OBERLAIBACH VRHNIKA, 28. 9. 1918« (dvokrožni poštni žig, širine 26 mm).
Ekspresna avstrijska dopisnica je potovala z Vrhnike v Ljubljano.

»VRHNIKA, 26. 6. 1919« – (dvokrožni poštni žig, širok 22 mm z **izsekanim** nemškim napisom Oberlaibach). Barvna razglednica z večjezičnim opisom na sprednji strani je potovala po Vrhniki.

Poštni dokument: Paketna spremnica (dvojezični obrazec 12 hel, tiskan v **zelenkasti** barvi na trši zelenorumen papir). Zaboj klobas je bil 19. 9. 1919 poslan z Vrhnike v Polhov gradec, kamor je prispel 21. 9. 1919. Poštšina je bila plačana z verigarskima znamkama za 1 k in 60 v.

Nachnahme Povzetje		K.....h
		K.....h
Artung — Vrsta	Inhalt — Vsebina	Wert — Vrednost
Zaboj	Klobas	K.....h
Anton Grosi Gastibničar in posrednik Polhov Gradec Pristava št. 10.		
Die stark umrahmten Teile sind vom Absender auszufüllen Debelo obrobljene dele izpolni odposiljatelj		Nachnahme Povzetje K.....h 25 hl.

Vorne bezeichnete Sendung erhalten		
Spređaj označeno pošiljatev prejel		
Ort Kraj	(den) (dne)	1919
Name Ime	Ant. Grosi	

Vrhnika, 10. 11. 1919: Okrajno sodišče na Vrhniki poziva na obravnavo stranko v Polhovem Gradcu, kamor prispe pošta 1. 11. 1919.

Rückschein — Povratnica

des k. k. Bezirksgerichtes }
c. kr. okrajnega sodišča }

14/11.19

Okraj. sodišče na Vrhniki

Sendung: } *Poziv pbr. 114 z dne 7/11. 1919*
Pošiljatev: } *P43/99*
27

Empfänger: } *Gosp.*
Prejemnik: } *Frana Leben pos. hiš*
Babnagora

Ich bestätige mit meiner eigenhändigen Unterschrift, daß ich vorstehend bezeichnete Sendung heute erhalten habe.

Potrjujem s svojerročnim podpisom, da sem danes sprejel gori označeno pošiljatev.

Babnagora { am } *12/11* / *11.* 1919
{ dne } *11.*

Frana Leben

Zugestellt durch den beideten Besteller: }
Vročil zapriseženi vročevalec: }

Frane Sammer

GeschOForm. Nr. 87 (Rückschein für Postzustellungen zu eigenen Händen, §§ 103–108 ZPO., § 350 GeschO, JMV.)

Po koncu I. svetovne vojne so nekaj časa še uporabljali avstrijske znamke in jim dodajali »verigarje«, prve slovenske in nekaj let tudi znamke K SHS. Prvi dvokrožni žigi so imeli na spodnjem delu napis **VRHNIKA**, na zgornjem so se še poznali ostanki izsekanega nemškega napisa.

»**VRHNIKA**« – enako veliki poštni žigi kot zgoraj, le da so uporabljali tudi dvokrožne žige z mostom (premer od 28–29 mm).

»Vrhnika«, dvokrožni žigi z mostom, vidni so ostanki slabo izsekanega nemškega napisa na zgornjem delu žiga. (premer od 28–29 mm). Odtisi žigov na plačilnih nakaznicah in čekovnih nakaznicah:

»VRHNIKA ВРХНИКА«, dvokrožni žigi z mostom; nova država je zahtevala napise v latinici in cirilici na spodnjem delu žiga (premer od 28–29 mm). Odtisi žigov na plačilnih nakaznicah in čekovnih nakaznicah:

»VRHNIKA ВРХНИКА«

Verigarske znamke so izhajale od 3. januarja 1919 do 16. januarja 1921, ko postanejo obvezne znamke Kraljevstva Srbov, Hrvatov in Slovencev.

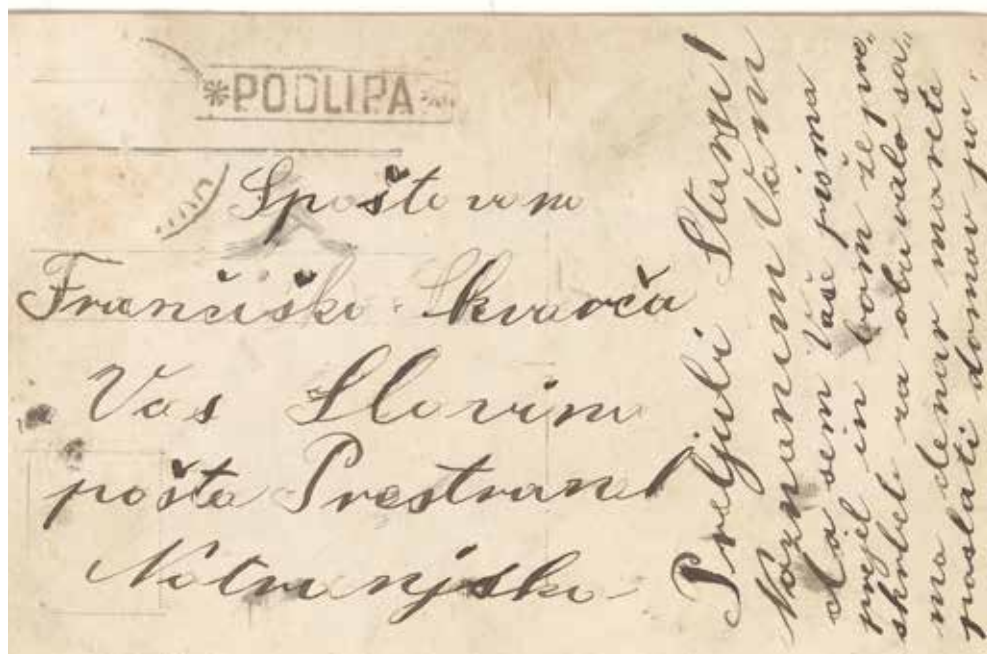
Leta 1920 je pošta Kraljevstva SHS uvedla na vseh poštnih dokumentih srbohrvaščino, napise v latinici in cirilici. Žigi ostanejo po obliki enaki kot prej.

Dvokrožni žigi z mostom (premer od 28–29 mm).

Pomožna pošta PODLIPA.

S pomožne pošte Podlipa je bila poslana razglednica v Prestranek. Zanimiv je pravokotni žig pomožne pošte, sicer pa je razglednica žigosana z žigom pošte Vrhnika (latinica, cirilica).

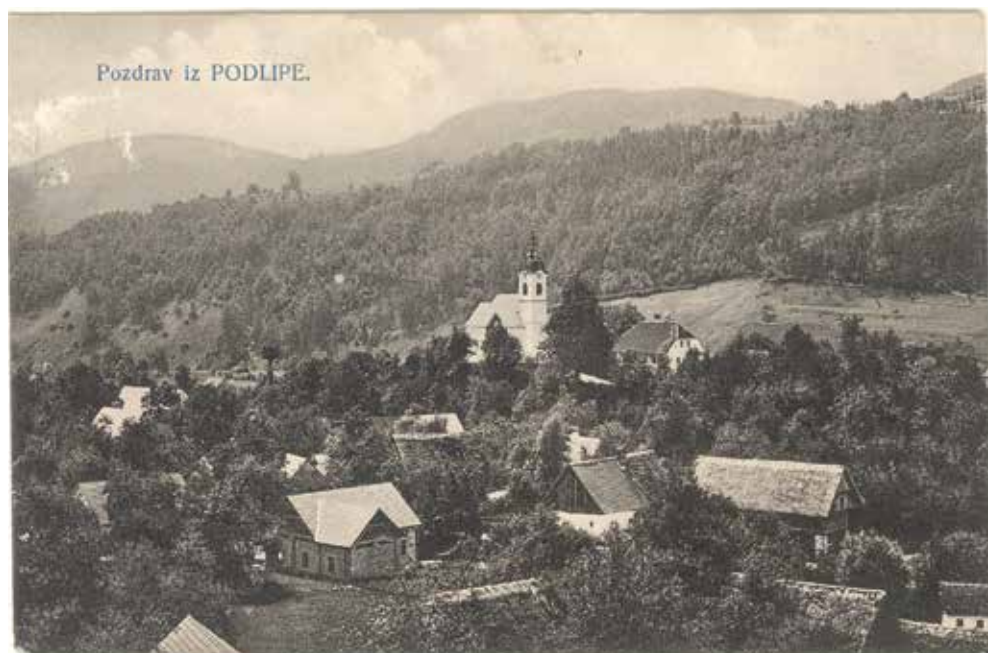
Pomožna pošta ŠT. JOŠT (VRHNIKA).

Z Vrhnike, s pomožne pošte ŠT. JOŠT, je bila leta **1923** poslana razglednica v Grahovo. Zanimiv je pravokotni žig pomožne pošte, sicer pa je razglednica žigosana tudi z žigom pošte Vrhnika (latinica, cirilica).

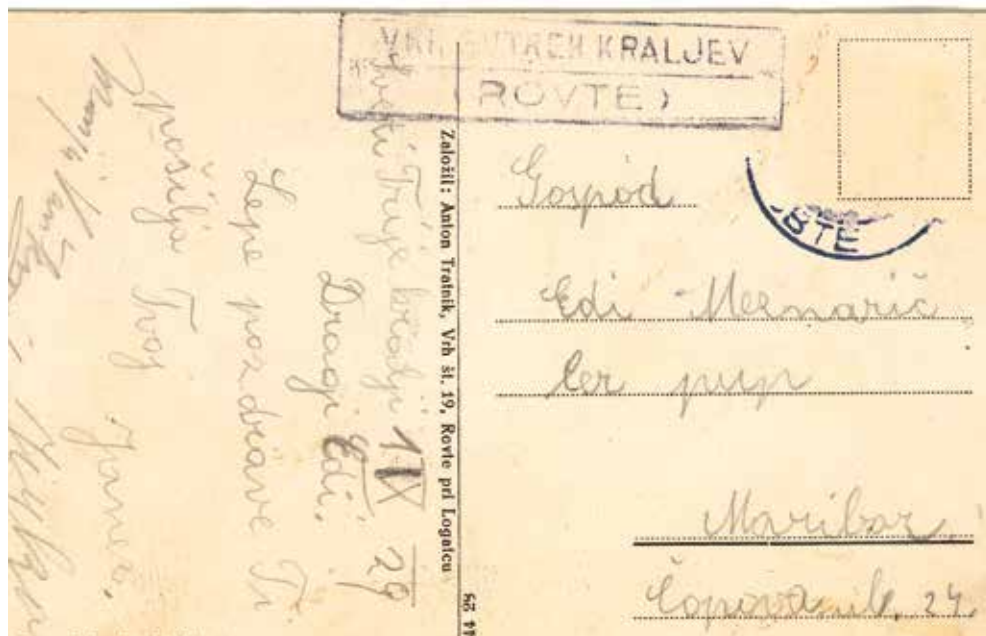
Pomožna pošta PODLIPA (VRHNIKA).

S pomožne pošte Podlipa je bila poslana razglednica 25. III. **1927** na Vrhniko. Zanimiv je pravokotni žig pomožne pošte; odhodni žig pošte Medvode pa je dvojezičen (latinica, cirilica).

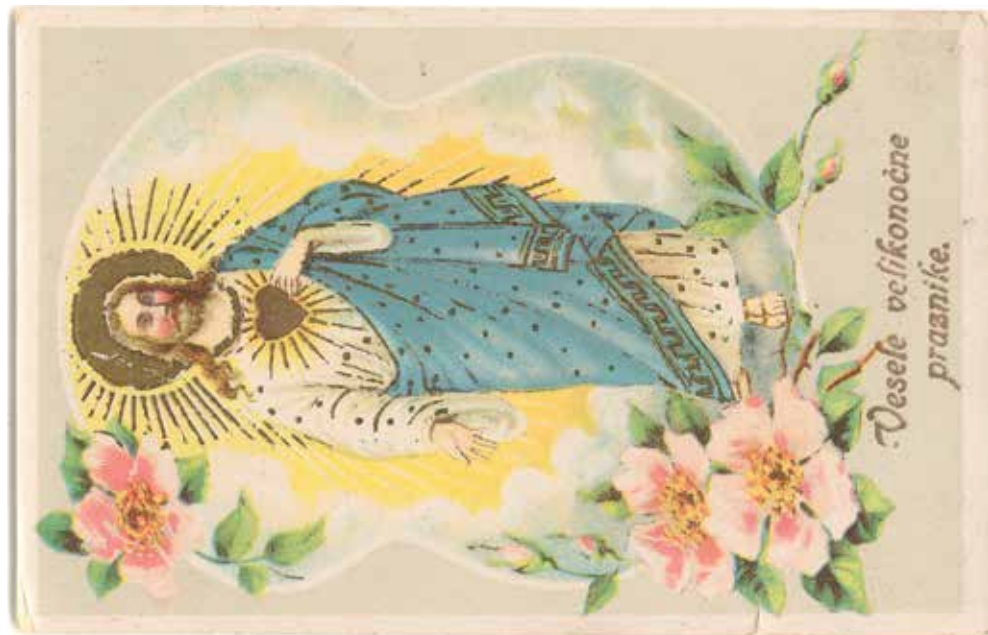
Pomožna pošta VRH SV. TREH KRALJEV (ROVTE).

S pomožne pošte Vrh sv. treh kraljev je bila 1. IX. 1929 poslana razglednica v Maribor. Zanimiv je pravokotni poštni žig pomožne pošte, sicer pa je razglednica žigosana tudi z dnevnim žigom pošte Rovte (latinica in cirilica).

Pomožna pošta **ZAPLANA (VRHNIKA)**.

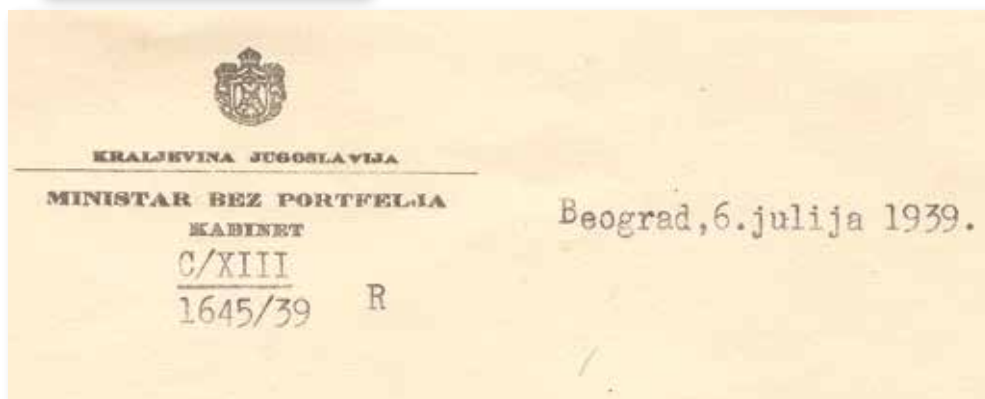
S pomožne pošte Zaplana je bila 14. IV. 1939 poslana razglednica, velikonočna čestitka, v Žiri. Čitljiva sta oba žiga: pravokotni žig pomožne pošte ZAPLANA in dnevni poštni žig Vrhnika (napis Vrhnika v latinici in cirilici), od koder je pošta potovala.

Iz Jugoslovanske tovarne gume in obutve, d. d. - BATA, BOROVO so 21. 8. 1939 poslali pismo na naslov elektroinženirja Ivana Bizjaka. Pismo je prišlo do Vrhnike 22. 8. 1939.

Šef kabineta Kraljevine Jugoslavije, Ministrstva brez portfelja (brez listnice) je iz Beograda poslalo pismo (7. 7. 1939) na naslov ing. Ivana Bizjaka na Vrhniko, kamor je prispelo že naslednji dan, 8. 7. 1939 (prejemni žig na zadnji strani pisma).

Pismo je bilo poslano iz Prage 20. 8. 1940 in je prišlo na Vrhniko 31. 8. 1940 na naslov ing. Ivana Bizjaka. Vmes je prestalo nemško kontrolo (26. 8. 1940), bilo je odprto in zapečaten s tiskano etiketo ter žigosano z rdečim kontrolnim žigom Oberkommando der Wehrmacht PRAG - PRAHA. (Čehoslovaško so okupirali Nemci marca 1939).

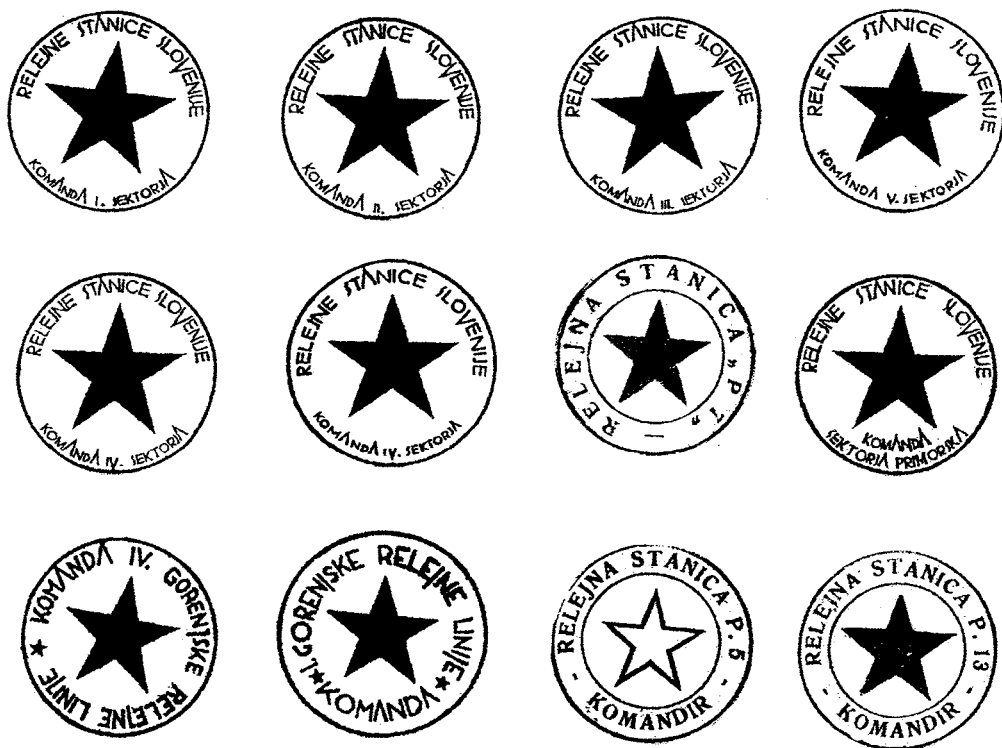
Vrhnika, 27. IV. 1941. Ljubljanska pokrajina, italijanske znamke, žigosane s 7 različnimi poštnimi žigi (glej žige na str: 297), nalepka za priporočeno pismo je še v slovenščini in v cirilici. Po italijanski okupaciji aprila 1941 je upravnik pošte na Vrhniki Zmago Nusbek poslal članom vrhniškega filatelističnega kluba pisemske ovojnice z vsemi znamkami in žigi, ki so jih okupatorske oblasti dale v uporabo.

Partizanska pošta

Vemo, da so med II. svetovno vojno v okupirani Evropi edino slovenski partizani tiskali svoj denar, da je bil radio Kričar unikum v okupirani Evropi. Podobno je bila neverjetno učinkovito organizirana tudi partizanska kurirska pošta.

Takoj ko so se pojavile prve partizanske enote na naših tleh in ko so nastali odbori osvobodilne fronte (OF), je prišlo do stikov med partizanskimi enotami in političnimi forumi Narodno osvobodilnega gibanja (NOG). Vojaške enote so bile v stalnem premikanju, saj je šlo za partizanski način bojevanja. Na določenih mestih pa so kljub vsem težavam ostale edino partizanske karavle (terenski vodi - TV, relejne, štafetne, partizanske postaje). Rele so nekdanj imenovali Francozi postaje, kjer so poštanim kočijam menjavali konje. Slovenske kurirske postaje so bile označene s posebnimi črkami (Gorenjska G, Štajerska Š, Primorska P) in številkami. Zaradi konspirativnosti postaje niso bile oštevilčene po vrstnem redu.

Partizanska pošta – sistem delovanja

Redne zveze med postajami so vzdrževali po sistemu javk. Od postaje do postaje je bilo normalno 5 do 8 ur hoje oz. eno noč. Ekspresne pošiljke so prenašali po sistemu štafet. Postaje niso imele stalnega niti topografsko določenega kraja. Stalno so se premikale in izogibale sovražniku ter menjavale položaje.

Od osrednje postaje TV-15 v Kočevskem Rogu je vsak dan odhajalo sto in več uradnih pisem. Tiskarna je pripravila dnevno nad 100 kg brošur in časopisov. Od tu je gradivo prek kurirskih zvez potovalo po vsej Sloveniji!

Vsako pismo je moral kurir prevzeti, podpisati prevzem in jamčiti, da bo pošta prišla v določenem roku do naslovnika. Nujna pošta je bila označena s črkama RR ali EX in je imela prednost pri prenosu. Kurirske točke so kontrolirali oblastni ali pokrajinski komiteji. Slovenijo so razdelili na sektorje; vsak sektor je imel več linij, vsaka linija pa je spadala pod 5 do 10 in več karavel. Vsaka linija je imela svojega kontrolorja in komisarja, ki sta skrbela za politično in vojaško vzgojo kurirjev ter za brežhibno delovanje karavel. Terenske kurirske postaje so bile bolj stalne od vojaških.

Iz konspirativnih razlogov so prejemniki partizanske pošte večinoma **uničevali** pisma, zato so ta danes zelo redka. Znani so številni žigi, ki so jih uporabljali ob prenosu partizanske in druge pošte.

Poznamo nekaj primerkov kurirskih žigov, ki so jih uporabljali med NOB tudi na območju Vrhnike. Večino žigov so večkrat izdelali, ker so se izrabili.

Svoj žig je imel tudi (več izdelav):

»ŠTAB V. SNOUB BRIGADE IVAN CANKAR NOV IN PO SLOVENIJE«.

Partizanski kurirji so prenašali izjemoma tudi osebno pošto, ki so jo prevzemali na tajnih mestih – javkah. Tudi ta pošta je bila zanesljiva. Žal pa je veliko kurirjev bilo izdanih in so padali v zasede, v katerih so jih pričakali domači izdajalci in okupatorji.

To pismo (izvirnik ima v arhivu g. Saša France iz Ljubljane) je preneslo 9 kurirjev, ki so zabeležili dan in uro prevzema ter se podpisali na ovitek. Na zgornjem levem delu ovitka je viden žig, v katerega je prvi kurir vpisal podatke: dan in čas odhoda, turo (smer), odtisnjena pa je že oznaka G12. Pismo je bilo »zalepleno radi slabe kovert«.

Vrhnika (LUBIANA), italijanska okupacija; priporočeno pismo, cenzurirano, prelepljeno z robno italijansko cenzurno nalepko.

Ljubljansko pokrajino so najprej okupirali Italijani; ti so na spodnjem delu poštnega žiga napisali »(LUBIANA)« v italijanščini, drugo je ostalo enako.

Po kapitulaciji Italije so ozemlje zasedli Nemci, ki so na okupiranem ozemlju namesto italijansko-slovenskih uvedli nemško-slovenske napise na poštah žigih.

Ljubljana, 7. IV.–3. V. 1945. Nemška okupacija Ljubljanske pokrajine – Ljubljanska pokrajinska izdaja (16 znamk!), znamka za 20 c predstavlja viadukt **pri Borovnici**, za 1,50 lir pa slap **v Peklu pri Borovnici**. Znamke so natisnili v tiskarni v Ljubljani v različnih nakladah.

Ljubljana, 7. VI. 1945 – pretisk na izdajo 7. IV.–3. V. 1945: Nemška okupacija Ljubljanske pokrajine – Ljubljanska pokrajinska izdaja (16 znamk!). Znamka za 20 c-viadukt **pri Borovnici**, za 1,50 Lir, slap **v Peklu pri Borovnici**. Znamke so natisnili v Ljudski tiskarni v Ljubljani v različnih nakladah. Pretisk v črni barvi, knjigotisk Tiskarne PTT Direkcije v Ljubljani.

Leta 1945 je bila pripravljena za tisk serija šestih znamk na temo znane osebnosti iz zgodovine Slovenije. Znamke naj bi natisnila Katoliška tiskarna v Ljubljani na običajnem belem papirju, gumiranje, rumenkasta barva, predvideno linijsko zobčanje 11. Natisnili so nekaj vzorcev nezobčanih znamk, vendar do redne izdaje ni prišlo. **Načrtovana serija:**

15 c, rdeča, Ivan Cankar; 15 c, temno rjava, Ivan Tavčar; 15 c, vijoličasta, Anton Martin Slomšek; 4 L, zelena, Janez Vajkard Valvazor; 4 L, modra, Simon Gregorčič; 4 L, rjava, Primož Trubar.

Znamke z nominalami 4 L imajo na zgornjem delu napis LJUBLJANSKA POKRAJINA, na spodnjem pa PROVINZ LAIBACH. Znamke nominal 15 L pa imajo enak napis v ovalu okrog portretov.

Znamke je natisnila Katoliška tiskarna v Ljubljani na običajnem belem papirju, gumiranje – rumenkasta barva, kasnejše linijsko zobčanje 11. Nezobčane znamke so natisnili v polah po 60 znamk na treh vrstah papirja: na tanjšem papirju, poskusni tisk na kartonskem papirju; zobčana serija je izšla na debelejšem papirju od običajne rezane (nezobčane) izdaje. Kmalu po nezobčanih znamkah so se na »trgu« pojavile še zobčane. Ker te znamke niso bile izdane po redni poti (pooblaščen tiskarna oz. izdajatelj), niso bile v uporabi v poštnem prometu kot plačilo za usluge v poštnem prometu; sodijo med t. i. PEPELKE.

Znamke so izdali v barvah: olivno rjava, rdečerjava, rdeča, temnomodrozelen, temnorjava, vijoličasta in temnosivaultramarin. Nominale znamk: 4 L(ir) in 15 L. Okrog izdaj teh znamk se plete več zgodbic; zanimiv je izbor znamenitih mož, ki so upodobljeni na znamkah. Očitno je, da je to delo slovenskih avtorjev, ne pa nemških okupatorjev. Podatki o času izdaje so različni; uradni navajajo leto 1945. Tedaj je bilo že precej jasno, da bodo okupatorji poraženi. Torej gre za čisto špekulativno izdajo slovenskih »filatelistov«. Zobčana in nezobčana serija sta izšli v 6 vrednostih v kombinaciji vseh vrednosti v sedmih barvah ... Iz teh izdaj so sestavili serijo z različnimi barvami, serije na enakem papirju, kombinacije barv, papirjev itd. – in vse to kasneje ponudili naivnim zbiralcem.

Iz poštних žigov Ljubljanske pokrajine so bile odstranjene vse italijanske in nemške oznake. V določenem obdobju so bili uvedeni izključno slovenski poštni žigi, izjema so bila območja v coni »B«, kjer so obstajali dvojezični slovensko-italijanski poštni žigi.

Nekaj primerov na razglednici, dopisnici in na različnih znamkah z žigom »VRHNIKA«.

Vrhnika, 10. VI. 1951; 75-letnica rojstva Ivana Cankarja (Vrhnika, 10. 5. 1876–11. 12. 1918).
Ovitka. Sivkast in rjavkast tisk, žig Vrhnikе.

Vrhnika, 10. VI. 1951; 75-letnica rojstva Ivana Cankarja (Vrhnika, 10. 5. 1876-11. 12. 1918).

Razglednici (žig 1951):

- spomenik Ivana Cankarja na Vrhniki
- rojstna hiša Ivana Cankarja

- Vrhnika z glavno cesto
- Vrhnika - Močilnik, izvir Male Ljubljane, gostinski objekt

- Vrhnika, spomenik Ivana Cankarja
- Vrhnika, spominska hiša Ivana Cankarja

Sprva so prevladovali dvokrožni poštni žigi z mostovi, s katerih so odstranili nemška oz. italijanska imena, kasneje pa so uvedli enojezične enokrožne žige.

Po nekaj letih so bili uvedeni slovensko-srbski (cirilični) enokrožni poštni žigi.

Ljubljana, 24. december 1960: Osebnosti iz kulturno-zgodovinskega življenja v Jugoslaviji. Ivan Cankar (Vrhnika, 10. 5. 1876-11. 12. 1918, Ljubljana) (15.-). V seriji 6 znamk so izšle še znamke: Silvije Kranjčević (20.-), Paja Jovanović (40.-) Đura Jakšić (55.-), Mihajlo Pupin (80.-), Ruđer Bošković (100.-). Kataloške številke YU kataloga od 808 do 813.

Ivan Cankar, pesnik, pripovednik in dramatik, s slovesom največjega slovenskega pisatelja. Študiral je v Ljubljani in na Dunaju. Nekaj časa je živel v dunajskem Ottakringu, kasneje pa na ljubljanskem Rožniku, kjer je tudi spominski muzej, posvečen njemu.

Kot aktiven socialdemokrat je bil zaradi svojega prepričanja tudi zaprt na ljubljanskem gradu. Bil je član Zadruge, kasneje slovenske moderne. Najprej je sledil realizmu in naturalizmu, na Dunaju se je preusmeril v dekadenco in simbolizem. Opustil je pesništvo in dosegel višek v črticah, novelah, romanih in dramah. Vsebinsko se je posvečal psihološko-etičnim in socialno-kritičnim problemom. Uporabljal je satiro in polemiko.

Po letu 1910 je v njegovih delih zaslediti vsebinske navezave na vprašanja etike, vojne in nacionalne rešitve. Glavna dela: pesniška zbirka Erotika, črtice Vinjete (1899), komedija Za narodov blagor (1901), roman Na klancu, drama Kralj na Betajnovi (1902), roman Hiša Marije Pomočnice (1904), povest Martin Kačur (1906), povest Hlapec Jernej in njegova pravica (1907), burka Pohujšanje v dolini Šentflorjanski (1908), povest Kurent (1909), drama Hlapci (1910), igra Lepa Vida (1912) in mladinski spomini Moje življenje (1914), vojne črtice Podobe iz sanj (1917).

Zagreb, 24. XII. 1960. Osebnosti iz kulturno-zgodovinskega življenja v Jugoslaviji. V seriji 6 znamk so: Silvije Kranjčević (20.-), Paja Jovanović (40.-) Đura Jakšić (55.-), Mihajlo Pupin (80.-), Ruđer Bošković (100.-) in **Ivan Cankar (15.-)**.

Jesenice, 24. XII. 1960. Osebnosti iz kulturno-zgodovinskega življenja v Jugoslaviji. V seriji 6 znamk so: Silvije Kranjčević (20.-), Paja Jovanović (40.-) Đura Jakšić (55.-), Mihajlo Pupin (80.-), Ruder Bošković (100.-) in **Ivan Cankar (15.-)**.

Beograd, 28. 11. 1964: Umetnost v Jugoslaviji skozi stoletja

V seriji šestih znamk je tudi znamka za 200 din – miniatura rokopisa iz samostana Bistra pri Vrhniku iz XIV. stoletja, Slovenija.

Bistra pri Vrhniku šteje le nekaj deset prebivalcev. Naselje je ob cesti Vrhnika-Borovnica, ob številnih kraških izviroh rečice Bistra. Tu je bil v letih 1255–1260 ustanovljen kartuzijanski samostan. V njem je nastal leta 1347 iluminirani rokopis, prepis dela Avguština »O Božji državi« (De civitate Dei), 413–426. Jožef II. je leta 1782 samostan razpustil, cerkev so opustili leta 1808, redovne stavbe pa prezidali. Od 1826 je bil dvorec v lasti rodbine Galle. Po 2. svetovni vojni so v nacionaliziranih objektih uredili tehnični muzej Slovenije. Ohranjen je del malega gotskega križnega hodnika iz sredine 15. stoletja in ruševine renesančnih obodnih utrd.

Ljubljana, 28. XI. 1967: »Umetnost v Jugoslaviji skozi stoletja«

Ob dnevu republike Jugoslavije, 29. novembra 1967, je v zbirki Jugoslovansko slikarstvo XIX. stoletja izšla serija petih znamk (Đura Jakšić, Vlaho Bukovac, **(Josip) Jožef Petkovšek**, Paja Jovanović in Ivana Kobilca). Ovitka prvega dne, žiga Dan republike in Prvi dan.

Jožef Petkovšek (Verd, 7. 3. 1861–22. 4. 1898, Ljubljana) se je prvič seznanil s slikarstvom v delavnici slikarja S. Ogrina na Vrhniki. Leta 1882 je odšel na šolanje v Benetke, istega leta od tam v München, 1884 v Pariz, 1885 se je vrnil v München in nato v domači Verd pri Vrhniki. Po 1889 se je večkrat zdravil v bolnišnici za duševne bolezni v Ljubljani. Od leta 1892 je bil hospitaliziran. Sprva je slikal pod vplivom študija v Italiji in Parizu – portrete, tihožitja (1884). S slednjim je nadaljeval tudi po vrnitvi domov (Perice ob Ljubljani, 1886). Tedaj se je že približal impresionizmu. V letih bolezni je naslikal več različnih Beneške kuhinje, leta 1889 pa svoje osrednje, avtobiografsko delo **Doma** (na znamki!). Posmrtno je bil spoznan za predhodnika ekspresionizma in predvsem začetnika t. i. temnega modernizma. Upoštevala ga je vrsta poznejših umetnikov, predvsem Rihard Jakopič in Ivan Cankar (črtica Petkovškov obraz, Slovan, 1914). Več slikarjev (M. Pregelj, J. Bernik, M. Dovjak, D. Kirbiš) mu je posvetilo hommage (počastitev, spoštovanje njegovega dela na razne načine). Žal je umrl zelo mlad, je pa zapustil opazna dela.

Ljubljana, 28. XI. 1967: »Umetnost v Jugoslaviji skozi stoletja«

Ob dnevu republike Jugoslavije, 29. novembra 1967, je v zbirki Jugoslovansko slikarstvo XIX. stoletja izšla serija petih znamk (Đura Jakšić, Vlaho Bukovac, (Josip) Jožef Petkovšek, Paja Jovanović in Ivana Kobilca). Ovitka prvega dne, žiga Dan republike in Prvi dan.

Umetnost v Jugoslaviji skozi stoletja – jugoslovanski slikarji XIX. stoletja. Serija **Beograd, 28. XI. 1969**: šestih znamk: N. Martinovski (0,50.-), S. Šumanović (1,25.-), M. Tartaglia (1,50.-), M. Kraljević (2,50.-), J. Bijelić (3,25.-) in **Matej Sternen, ležeči akt (5.-)**.

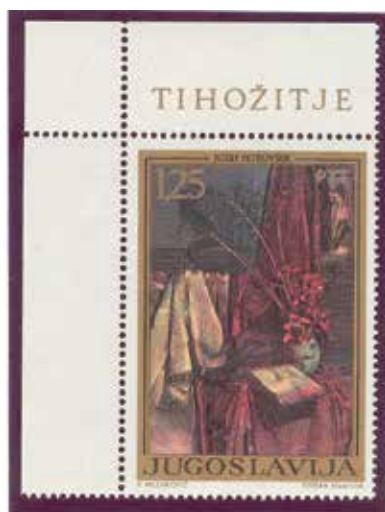
Matej Sternen, tudi M. Strnen (Verd, 20. 9. 1870–28. 6. 1949, Ljubljana). Risar, slikar, restavrator, grafik. V letih 1888–1891 je obiskoval Državno obrtno šolo v Gradcu, nato umetno-obrtno šolo na Dunaju, od 1893–1896 dunajsko Akademijo, kasneje specialko za zgodovinsko slikarstvo. Od 1899–1905 je obiskoval šolo A. Ažbeta v Münchnu. Tam je spoznal R. Jakopiča in M. Jamo; leta 1904 je skupaj z njim in I. Groharjem na Dunaju ustanovil klub Sava. Kasneje je leto dni vodil skupaj z R. Jakopičem zasebno slikarsko šolo v Ljubljani. Do leta 1914 je ustvarjal in bival v Münchnu, Ljubljani, Škofji Loki in Devinu. Po I. svetovni vojni je v Ljubljani poučeval risanje in se ukvarjal z restavratorstvom. Bil je odličen risar, po osnovni slogovni usmeritvi kljub impresionističnemu obdobju v bistvu realist, vsebinsko pa predvsem figuralik. Nanj je precej vplival nemški slikar C. Corinth.

Bil je najpomembnejši slovenski restavrator svojega časa. Med prvimi na Slovenskem se je ukvarjal z grafiko (litografija, barvna monotipija), obvladal je tudi sgrafitto.

Pomembnejša dela: slike Rdečelaska (1902), Portret Roze Klein-Sternen (1903), Breze (1905), Gozd (1907), Na divanu (1909), Devinski grad (1910), Akt s črnimi nogavicami (1910), Žena s korzetom (1914), Dekle s knjigo (1927), Sedeča žena pred zrcalom (1938); freske v prezbiteriju trnovske cerkve v Ljubljani (1901) in poslikava obokov frančiškanske cerkve v Ljubljani (1934–1936). Restavriral je tudi spomenike: Sv. Primož nad Kamnikom, Muljava, Kamni Vrh pri Ambrusu, Božakovo, Gostecé, Celjski strop, Stična, Turnišče, Vitanje, Mošnje ...

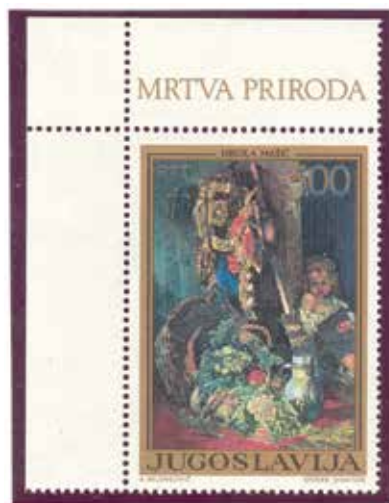
Beograd, 28. XI. 1972: »Umetnost v Jugoslaviji skozi stoletja – Mrtva narava«

28. novembra 1972 je izšla serija šestih znamk: Miloš Tenković (0,50.-), **Jožef Petkovšek (1,25.-)**, Katarina Ivanović (2,50.-), Konstantin Danil (3,25.-), Nikola Mesić (5.-) in Celestin Medović (6,50.-), FDC/PTT (OPD). Žigi: Beograd prvi dan & PTT.

Beograd, 28. XI. 1972: »Umetnost v Jugoslaviji skozi stoletja – Mrtva narava«

28. novembra 1972 je izšla serija šestih znamk: Miloš Tenković (0,50.-), **Jožef Petkovšek** (1,25.-), Katarina Ivanović (2,50.-), Konstantin Danil (3,25.-), Nikola Mesić (5.-) in Celestin Medović (6,50.-), FDC/PTT (OPD). Žigi: Beograd prvi dan & PTT.

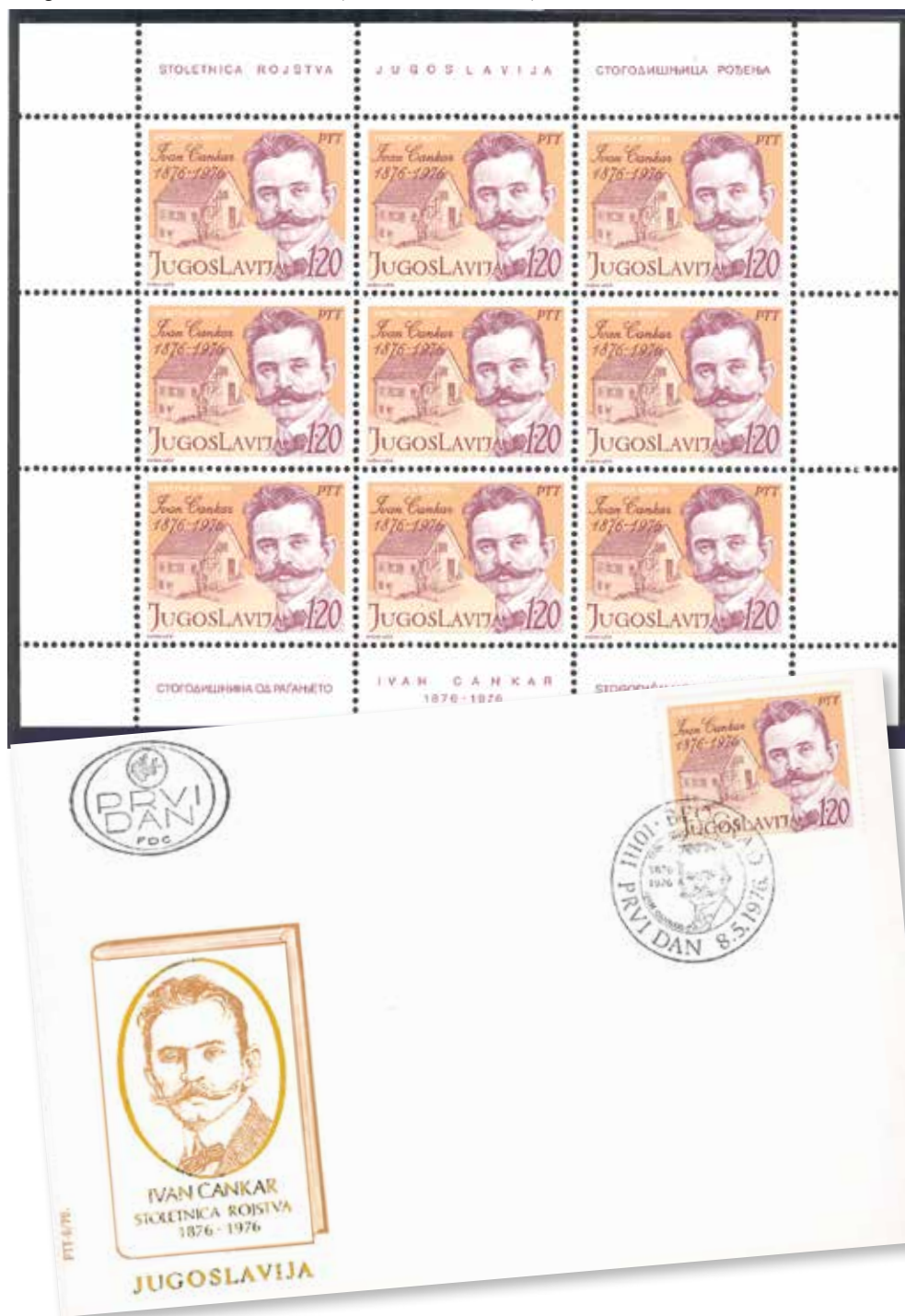

Beograd, 28. XI. 1972: »Umetnost v Jugoslaviji skozi stoletja – Mrtva narava«

28. novembra 1972 je izšla serija šestih znamk: Miloš Tenković (0,50.-), **Jožef Petkovšek (1,25.-)**, Katarina Ivanović (2,50.-), Konstantin Danil (3,25.-), Nikola Mesić (5.-) in Celestin Medović (6,50.-), FDC/PTT (OPD). Žigi: Beograd prvi dan & PTT.

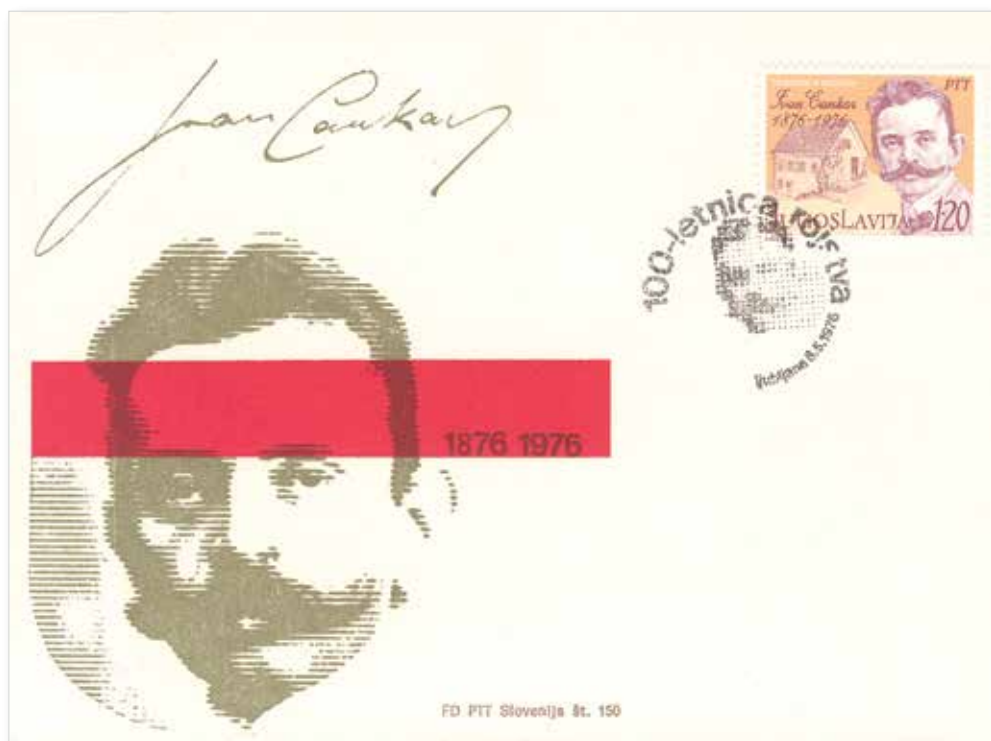

Beograd, 8. 5. 1976; 100-letnica rojstva Ivana Cankarja

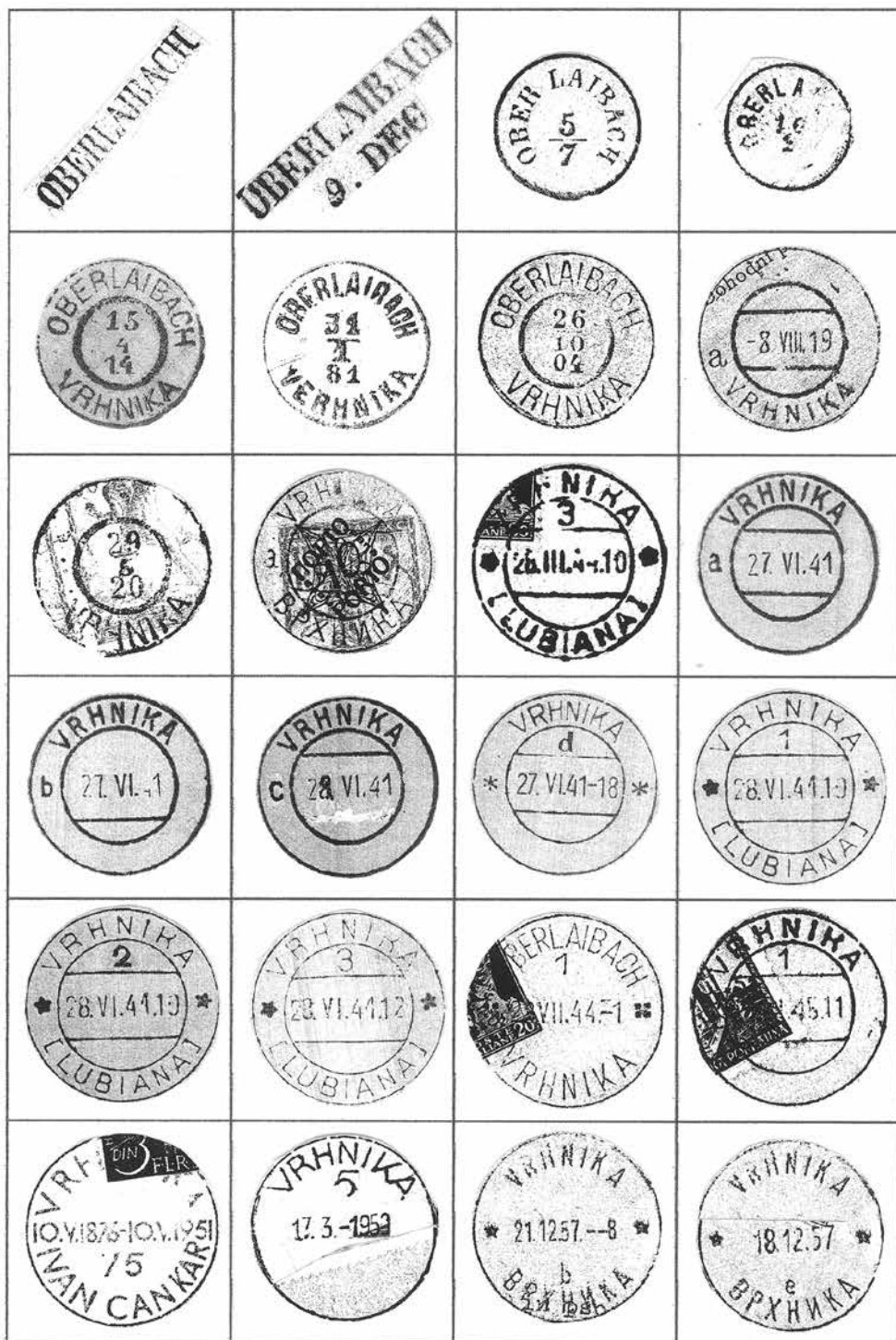

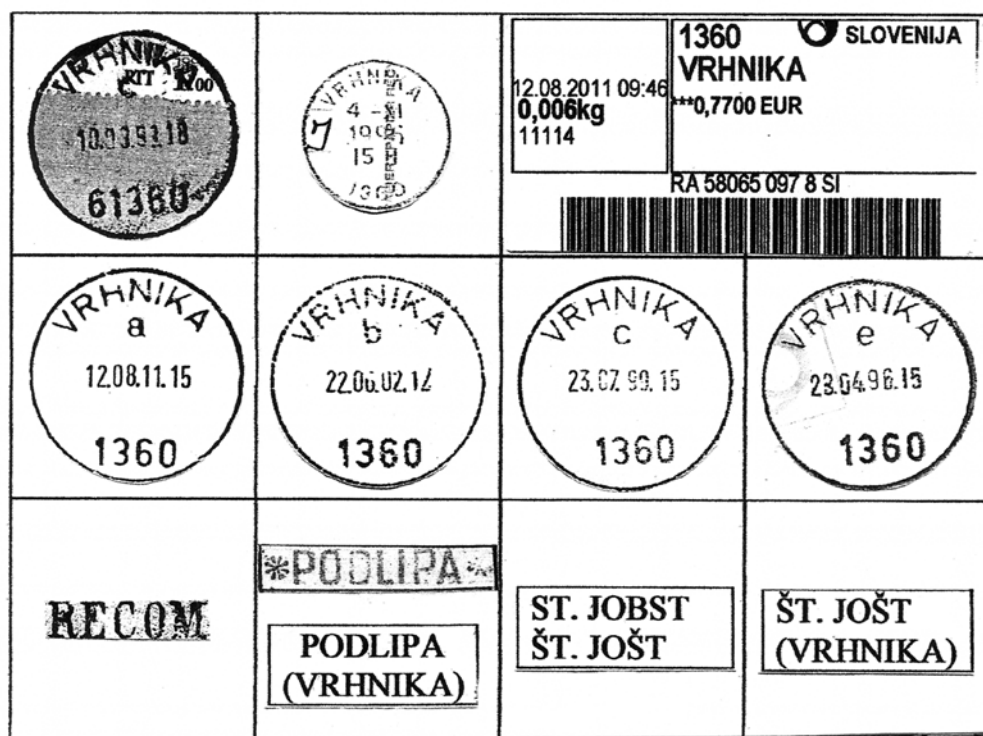
Ljubljana, 8. 5. 1976: 100-letnica rojstva Ivana Cankarja

Znamka, vrednosti 1,20 din, prikazuje Ivana Cankarja, v ozadju je njegova spominska hiša na Vrhniki. Likovno jo je obdelal D. Lučič, v dvobarvnem ofset tisku v polah po 9 znamk so jo natisnili v nemškem »VEB Deutsche Wertpapierdruckerei« (OPD FD PTT Slovenija, št. 150).

Pregled nekaterih poštних žigov Vrhnike od leta 1830 do danes

Priložnostni poštni žigi

Poleg običajnih dnevnih poštinih žigov, ki jih poznamo, ko prejemamo ali pošiljamo na običajen način pošto, se v poštne prometu uporabljajo tudi **priložnostni poštni žigi**.

To je poštni žig kraja in datuma z znakom ali s priložnostnim besedilom, ki na ta način opredeljuje dogodek. V Republiki Slovenija (1991–2011) smo zabeležili nekaj takih žigov, povezanih z Vrhniko.

Pri oblikovanju žiga veljajo določena pravila, velikost besedila, t.j. črk oz. števil, velikost žiga, usklajenost poštne številke itd. Žig se uporablja samo na določeni pošti in v določenem času (običajno 15 dni). Žig ima uradno veljavo kot običajen dnevni poštni žig. Priložnostni poštni žig ima lahko tudi premični datum.

V Sloveniji ima pravico izdajati (oz. odobravati) priložnostne žige izključno Pošta Slovenije. Sama jih običajno uporabi ob posebnih dogodkih, npr. ob izidu poštne vrednotnice (tudi žig prvega dne) ali s takim žigom dodatno obeleži določeni dogodek. Pobudo za izdajo priložnostnega poštne žiga lahko dajo posamezniki, društva, razne institucije itd. V vsakem primeru pa ga mora odobriti ustrezno telo pri Pošti Slovenije.

Vrhnika

Priložnostni poštni žigi

- 1360 Vrhnika, 22. 4. 1998: 100-letnica smrti **Jožefa Petkovška** (Verd, 7. 3. 1861–22. 4. 1898, Ljubljana).
- 1360 Vrhnika, 19. I. 2001: 125-letnica rojstva **Ivana Cankarja** (Vrhnika, 10. 5. 1876–11. 12. 1918, Ljubljana).
- 1360 Vrhnika, 22. 6. 2002: 20 let **zdrave pitne vode** (1982–2002).
- 1362 Preserje, 12. 7. 2002: **Najstarejše kolo na svetu** – 6000 let; Stare gmajne pri Verdu.
- 1360 Vrhnika, 1. 12. 2003: **Odprtje prenovljene pošte**.
- 1360 Vrhnika, 10. 5. 2006: **130. obletnica rojstva Ivana Cankarja**.
- 1360 Vrhnika, 27. 11. 2008: **Leseno kolo**, žig »Prvi dan«.
- 358 Log pri Brezovici, 27. 9. 2004: **Odprtje nove pošte**.

Prvi slovenski poštni žigi od leta 1991 dalje imajo enak obseg, naziv kraja ostane na zgornjem delu kroga, na spodnjem je poštna številka. Takoj po osamosvojitvi ohrani slovenska pošta še 5-številčno oznako pošte, s prvo številko nekdanje republike SFRJ »6«, Vrhnika 61360.

1. marca 1996 so bile uvedene nove poštne številke (brez začetne jugoslovanske 6).

Novi poštni žigi ne spremenijo oblike, imajo pa različno širino (premer 30 mm).

Pojavijo se **poštinski stroji** z enokrožnim žigom in valovi (premer 22 mm–26 mm ...).

61360 Vrhnika, 20. 6. 1992: 900 let borbe čolnarjev

61106, Ljubljana, 20. 6. 1992: 900-letnica tekmovanja čolnarjev na Ljubljani

Znamko, nominale 6 sit, je oblikovala akademska slikarka Mira Uršič-Šparovec (na obeh dokumentih je njen podpis). V nakladi 300.000 znamk v polah po 25 so jih natisnili v tiskarni DELO – Tiskarna, Ljubljana.

1360 Vrhnika, 22. 4. 1998: 100-letnica smrti slikarja Jožefa Petkovška

Spominsko kuverto in priložnostni poštni žig je izdala ZKD Vrhnika (št. 2). Jožef Petkovšek (Verd pri Vrhniku, 7. 3. 1861–22. 4. 1898, Ljubljana).

SLIKAR JOŽEF PETKOVŠEK

7. marec 1861 - 22. april 1898

IZDALA ZKD VRHNIKA / Št. 2

SLOVENIJA
14.00

29

SLIKAR JOŽEF PETKOVŠEK

7. marec 1861 - 22. april 1898

Slikar Jožef Petkovšek je bil rojen 7. marca 1861 v Verdu pri Vrhniku in je umrl 22. aprila 1898. leta.

Njegov slikarski talent je odkril vrhniški slikar Simon Ogrin. Začel ga je poučevati v slikanju in ga je usmeril v slikarstvo. Mladi Petkovšek potuje v Benetke in se v Münchenu vpisal v slikarsko šolo pri Karlu Rauppu kasneje tudi k Ottu Seitzu. Leto 1884 je preživel v Parizu: vpisan je bil v zasebno slikarsko šolo in je zelo veliko kopiral v Louvru. Šečeval se je z Junjem Šubicem. Petkovšek se je dobro poznal z Antonom Ažbetom in Ferdin Veselom. Zadnjih deset let življenja je imel težave s psihično neuravnovečenostjo, domači in okolica ga niso razumeli. Veliko časa je preživel v bolnicah, vendar je še vedno potoval in veliko slikal. Večino svojih del je sam uničil.

Deset let po smrti so na njegovo slikarsko delo opozorili njegovi znanci slikarji: Jurij Šubic, Rihard Jakopič, Matěj Šternem, Ivan Vavpotič in pisatelj Ivan Cankar.

1360 Vrhnika, 10. 5. 1998: Odkritje doprsnega kipa Ivana Cankarja pred osnovno šolo.
Ob 80-letnici smrti Ivana Cankarja (10. 5. 1876–11. 12. 1918) je izdala GALERIJA 2 spomin-
ski ovitek št. 3 z vložkom in priložnostni poštni žig.

1360 Vrhnika, 20. 6. 1998: 110 let Turističnega društva Blagajana – 1888–1998

Turistično društvo Blagajana je izdalo spominski ovitek in priložnostni poštni žig.

1888 – 1998

Turistično društvo Blagajana na Vrhniki letos praznuje 110-letnico. Društvo je bilo ustanovljeno 1888. leta (sedmo v Sloveniji) kot oklepševalno društvo Vrhnika, ki s krajšimi prekinljivimi deluje vse od svojega obstoja. Za privabljanje gostov s širšega območja so se lotevali urejanja turistično zanimivih točk, kot so: Močilnik z Retovjem, Sveta Trojica z okolico, razgledni stolp na Planini, Star malin in druge.

V zadnjem času je glavna skrb društva obnova in nadaljni razvoj turističnih točk na Vrhniki in okolici, opozarjanje na videz in urejenost kraja ter ocenjevanje ponudnikov gostinskih storitev.

Pohodniške in kolesarske poti tudi lično obeležuje, kar uvršča mesto Vrhniko v skupino turistično najbolj opremljenih krajev v Sloveniji. Turistično društvo Blagajana je za svoje prizadevno neprofesionalno delo zadnja štiri leta dobilo priznanje tretjega mesta in trikrat priznanje drugega mesta za urejenost kraja v kategoriji srednjih in manjših mest na območju Slovenije. Letos je Turistična zveza Slovenije dejavnost društva nagradila tudi z "zlatim znakom TZS", kot najvišjim priznanjem s tega področja. Društvo je prejelo tudi najvišje občinsko priznanje plaketo, Ivana Cankarja za leto 1998.

1360 Vrhnika, 21. 10. 2000: Otvoritev osnovne šole Antona Martina Slomška na Vrhniku (spominski ovitek in priložnostni poštni žig, vložek z mislimi P. Simsa).

Osnovna šola
Antona Martina Slomška na
Vrhniku

foto: Seľjak Šimon

Osnovna šola Antona Martina Slomška na Vrhniku/oktober 2000/foto: Seľjak Šimon

" Šola in starši imajo moč, da v otrocih prebudijo najboljše. Toda čudoviti čar te moči se razkrije le tistim, ki verjamejo v otroke, ki jim dovolijo, da so med seboj različni, da delajo napake, da razmišljajo po svoje. In tistim, ki verjamejo, da vsi otroci potrebujejo občutek zaupanja, čustvene varnosti in ljubezni. Otroci vedo, kaj njihovi učitelji in starši pričakujejo od njih. Čutijo, koliko jih spoštujejo in koliko jim je mar zanje. Zato imajo učitelji in starši brezmejno moč, ki odkriva odličnost in otroke opogumlja, da si upajo segati po sanjah".

/P. Sims/

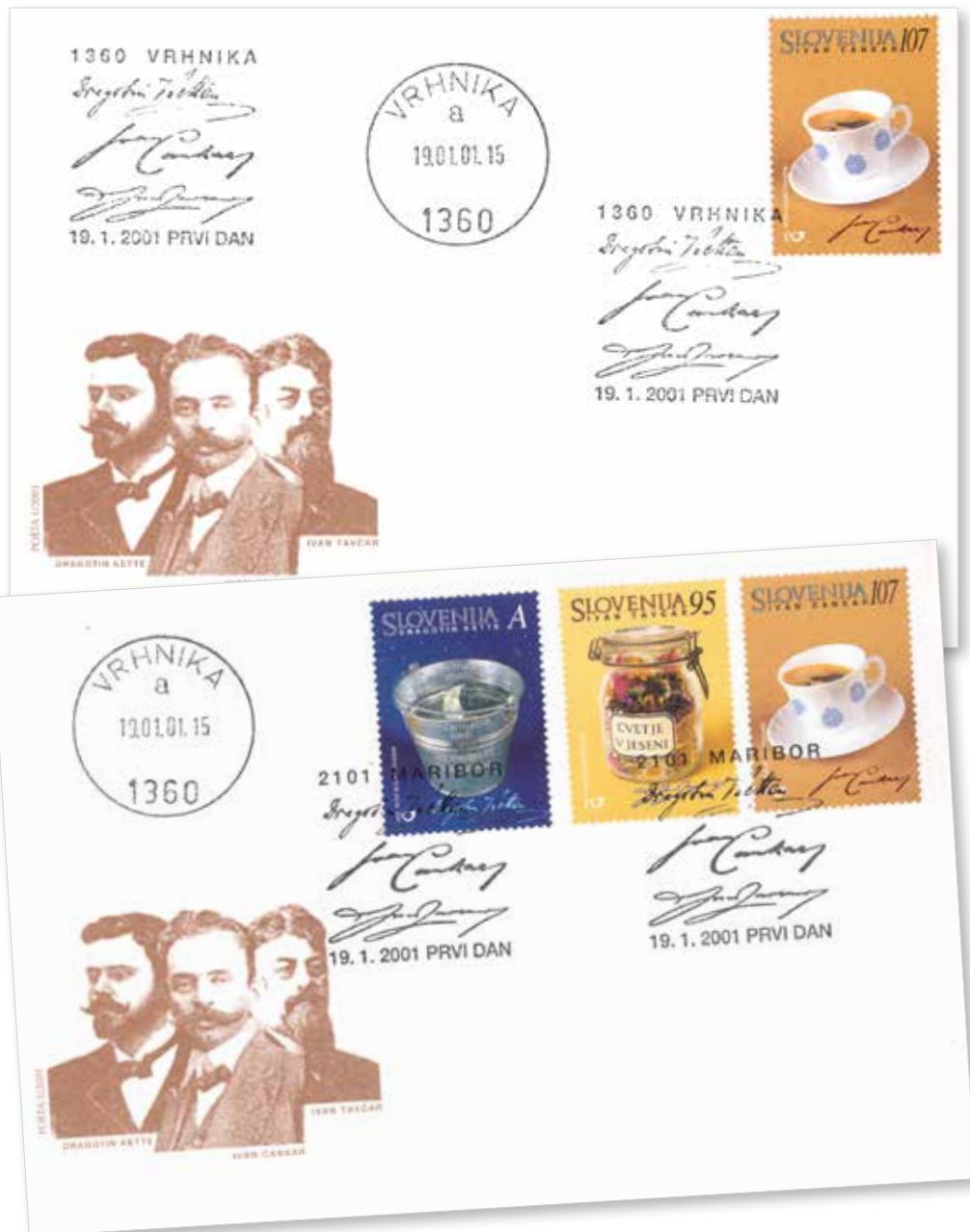
Ljubljana, 19. I. 2001: Znamenite osebnosti

Ivan Cankar (Vrhnika, 10. 5. 1876–11. 12. 1918, Ljubljana), Skodelica kave. Znamka je izšla v seriji treh znamk – verz iz pesmi Dragotina Ketteja Na trgu in ilustracija na temo Cvetje v jeseni Ivana Tavčarja. Galerija 2 je izdala posebno ovojnico s fotografijo Ivana Cankarja in z njegovim podpisom; naklada 150 ovojníc; oblikovanje Jure Jančič, Vrhnika.

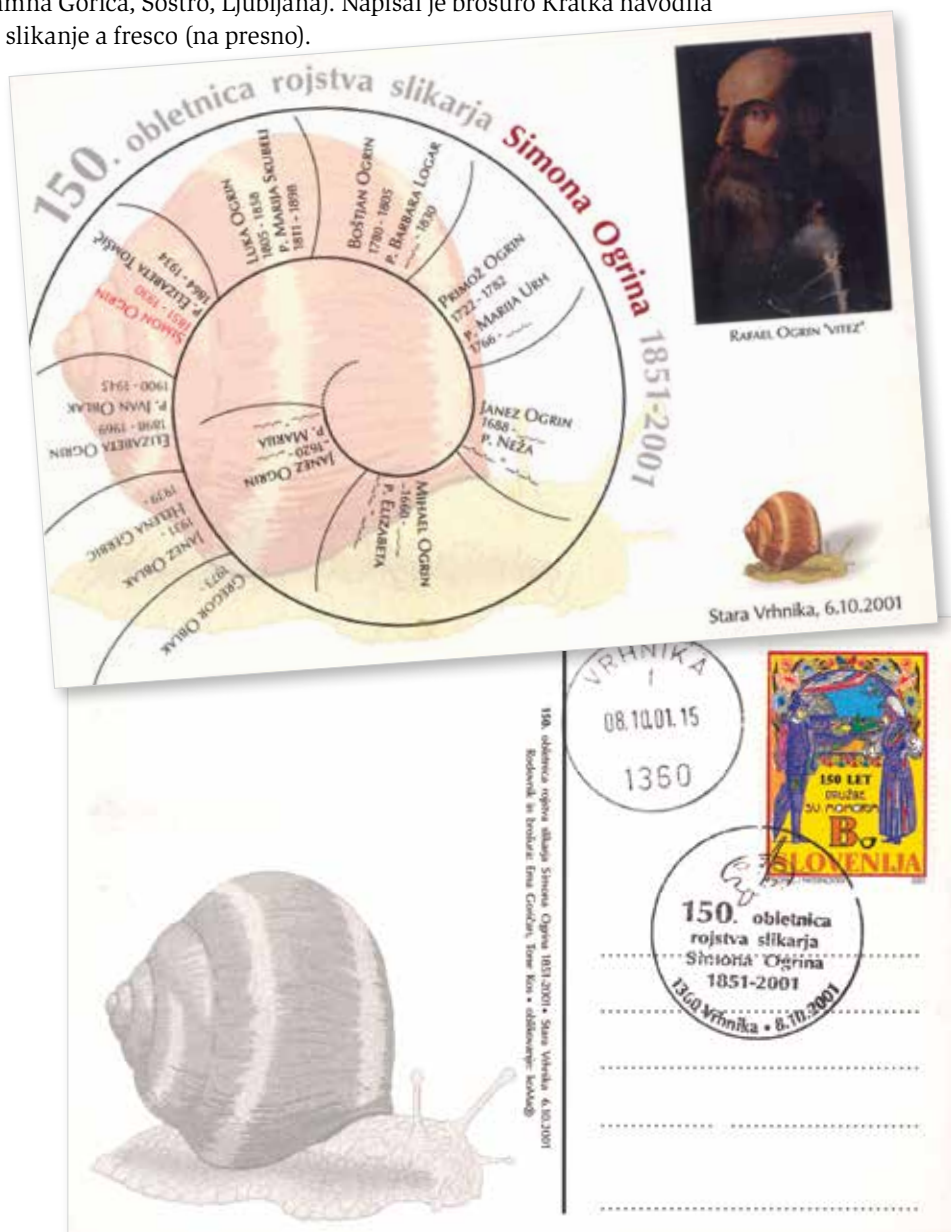

Ljubljana, 19. I. 2001: Znamenite osebnosti

Ivan Cankar (Vrhnika, 10. 5. 1876–11. 12. 1918, Ljubljana), Skodelica kave. Znamka je izšla v seriji treh znamk – verz iz pesmi Dragotina Ketteja Na trgu in ilustracija na temo Cvetje v jeseni Ivana Tavčarja (OPD Pošta 1/2001).

1360 Vrhnika, 8. 10. **2001**: 150. obletnica rojstva slikarja **Simona Ogrina** (Stara Vrhnika, 6. 10. 1851–3. 5. 1930, Vrhnika), slikar. Po uku v Ljubljani je obiskoval beneško (1876–1877), pa dunajsko akademijo (1877–1879). Okrog 1884 je odprl slikarsko delavnico na Vrhniki. Med študijem se je ukvarjal s knjižno ilustracijo (Zvon), kasneje se je posvetil cerkvenemu uslikarstvu. Slikal je oltarne podobe, križeve pote, bandere in božje grobove, s figuralno-ornamentalnimi freskami je okrasil vrsto cerkev in kapel (Vipavski Križ, Škofja Loka, Radovljica, Kamna Gorica, Sostro, Ljubljana). Napisal je brošuro Kratka navodila za slikanje a fresco (na presno).

- **Preserje**, 12. 7. 2002; Priložnostni poštni žig na razglednici – ca. 6000 let staro barjansko kolo.

- **Vrhnika**, 10. 5. 2006; Priložnostni poštni žig na ovojnici ob 130-letnici rojstva Ivana Cankarja; **Občinski praznik občine VRHNIKA**.

1360 Vrhnika, 17. 10. 2002: 150. obletnica posvetitve župnijske cerkve spreobrnjenja sv. Pavla na Vrhniki. Priložnostni poštni žig in redni dnevni poštni žig pošte Vrhnika.

1360 Vrhnika – razne prireditve, obletnice:

- 23. 7. 1999: 100 let železnice Brezovica-Vrhnika
- 22. 6. 2002: 20 let zdrave pitne vode, 1982–2002
- 10. 5. 2006: 130. obletnica rojstva Ivana Cankarja

1360 Vrhnika, 27. 11. 2008: Prazgodovinsko leseno kolo z osjo

Ekipa Inštituta za arheologijo Znanstveno-raziskovalnega centra znanosti in umetnosti Slovenije je pomladi leta 2002 na koliščarski naselbini Stare gmajne pri Verdú naletela na (sodelavec Janez Drejc) poškodovan kos lesa. Ta je sprva spominjal na desko, po bolj podrobnem ogledu pa se je zdelo, da gre morda za pokrov lesenega sode, skratka za enega izmed novodobnih odpadkov, ki jih je na Ljubljanskem barju še vedno preveč.

Po odstranitvi blata se je pokazalo, da gre za kolo z osjo. Disk sestavljata dve jesenovi deski, ki ju povezujejo štiri grebenaste letve iz hrastovine. Pesto je štirikotne oblike, vanj je bila vložena v celoti ohranjena os iz hrastovine, kar kaže, da sta se kolo in os vrtela sočasno in da gre za rešitev, ki je primerna za podvozje dvokolesnega voza.

Raziskava pod vodstvom prof. dr. Katarine Čufar z Oddelka za lesarstvo Biotehniške fakultete, Univerze v Ljubljani, je tudi pokazala, da je najdbo izdelal vrhunski prazgodovinski kolar, ki se je odlično spoznal na les, na njegove lastnosti ter tudi izdelovanje koles in vozov.

Radiometrični dataciji kolesa in na osi, ki sta bili opravljeni na Dunaju, kažeta, da je kolo staro približno **5200 let**, kar to najdbo postavlja na sam začetek uporabe vozov. Zdi se, da gre verjetno za najstarejšo najdbo te vrste v Evropi in tudi na svetu (Bilten Pošte Slovenije, št. 73/2008).

1380 Cerknica, 28. 1. 2011: Ljudske noše **NOTRANJSKA**

Znamko je oblikoval Studio Arnoldvuga+ (David Fartek); v pet barvnem ofset tisku so znamke natisnili v polah po 16 v nakladi 150.000 v tiskarni Joh. Enschedé Stamps. Par na znamki predstavlja enega praznjih načinov oblačenja kmečkega prebivalstva ob hladnejših dneh v okolici Polhovega Gradca, Dobrove in **Vrhnike** v prvi polovici 19. stoletja. Na znamki je reprodukcija upodobitve, ki jo je ljubljanski slikar Franz Kurz zum Thurn und Goldenstein naredil okrog leta 1838. Serija slikarjevih interpretacij oblačenja kmečkega prebivalstva na Slovenskem je nastala na pobudo Emila Korytka, poljskega izgnanca in narodopisca (zapuščino hrani Slovenski etnografski muzej).

Ljubljana, 25. 3. 2011: Vrhiški pirh

Slovenci poznamo številne velikonočne pirhe, od pisanic, pisank, remenk, rumenk pa do rumenic. Vrhiški pirh predstavlja veliko tehnološko in likovno posebnost. V ateljeju **mojstra Franca Groma** na Stari Vrhniki nastaja od leta 1993 paleta različnih krhkih mojstrov. Tehnološka posebnost okraševanja vrhiških pirhov je v uporabi vrtalnika in svedrov, s katerimi mojster v izpihana kokošja, prepeličja, račja, gosja in nojeva jajca naredi od 3.000 do 17.000 luknjic! In to v doslednem prenašanju najrazličnejših vzorcev in ornamentov v jajčno lupino. Disciplinirano in prefinjeno prenaša vzorce s klekljanih čipk ter vezenin. To daje vrhiškim pirhom izjemno podobo in ponuja izvirnost tudi v širšem evropskem prostoru. Franc Grom je prejemnik najvišjega priznanja na področju rokodelskih dejavnosti, zlate vitice. Svoje pirhe je tudi mednarodno zaščitil. So odlično in izjemno darilo. Pri vsakem prefinjeno prevrtanem pirhu F. Grom sproti šteje vse luknjice, zato k pirhu priloži tudi certifikat z navedenim številom luknjic ...

trdilo o oddaji pošiljke		Storitve		Osebnost		Odkupnina		Vrednost	
		Osebnost	Povratnica	Prednostno	EUR	EUR			
1360 SLOVENIJA		VRHNIKA		2011 13.00		0kg		***0,7700 EUR	
RA 60002 097 3 SI		trdilo**		ing 10, 2500 Martine, ulanifikacija Ilceva, 5121028022					

Spoštovani gospod

Tone Simončič
Brilejeva 4

1000 LJUBLJANA

Vrhnika, 25. 3. 2011: Kartuzijanski samostan Bistra pri Vrhniki

Ta samostan je ustanovil koroški vojvoda Bernard med leti 1255 in 1260. Zasnova je podobna kartuzijama v Žičah in Jurkloštru. Bernardov sin Ulrik je samostan bogato obdaril z zemljišči od Podpeči do Rakitne, Cerknice in Logatca. Veliko so mu darovali tudi oglejski patriarhi, avstrijski vojvode in celjski knezi. Kartuzijo sta v letih 1382 in 1463 zajela požara, zato so jo obnovili. V času reformacije je takratni prior Gregor podpiral tudi Trubarjevo književno delo. V samostanu je leta 1347 nastal iluminirani rokopis spisa sv. Avguština »De civitate Dei«, delo kartuzijana Nicolausa. Danes ga hranijo v NUK-u v Ljubljani. Od leta 1947 je v Bistri deloval Gozdarski, lesni in lovski muzej, ki se je kasneje priključil Tehniškemu muzeju Slovenije (po prof. dr. J. Bogataju, Bilten, št. 85/2011).

Bistriški rokopis z delom
Avrelija Avguština *O božji državi* (1347)

Ljubljana, 25. 3. 2011: **Barjanske rastline**

A ... Okroglolistna rosika (*Drosera rotundifolia*)

B ... Dlakava mahovnica (*Oxycoccus palustris*)

C ... Nožničavi munec (*Eriophorum vaginatum*)

Vse tri rože uspevajo na šotnih barjih. **Rosika** je znana predvsem po listih. Ti so pokriti s številnimi pecljati žlezami, ki jih – če podrobno pogledamo rosiko od blizu – vidimo kot laske, na katerih se blešči rosna kapljica. Od tod ime rosika. Te »kapljice« so žlezni izločki, ki rastlini omogočajo zunanjo »prebavo« drobnih živalic (mušice, mravlje, pajki ...), ki zaidedo na rastlino, ta pa se z njimi obogati prehrano na sicer revnih tleh šotnega barja. Rosika je paradni primer naše **prave mesojede rastline**. Je zakonsko zavarovana.

Ljubljana, 25. 3. 2011: Barjanske rastline

0,92 Eur ... Rožmarinka (*Andromeda polifolia*)

To je edina vrsta svojega rodu, ki sodi v družino vresovk. To je pokončen polgrmiček, visok do 30 cm s črtalastimi do suličastimi listi, ki so na spodnji strani belkasti (in verjetno spominjajo na rožmarin). Cvetovi so majhni, vendar atraktivni. Njeno ime izvira iz grške mitologije. Andromeda je grška princesa, ki so jo zaradi skrunitve njene matere prikovali na skalo ob morju, da bi jo žrtvovali mitološki morski zver Ketosu. Perzej jo je osvobodil in vzel za ženo. Rodila mu je veliko otrok.

1360 Vrhnika, 12. 8. 2011

Dnevni poštni žig, poštna nalepka – priporočeno pismo in dokaz o plačilo pošiljke.

VRHNIKA
a
12.08.11.15
1360

VRHNIKA
a
12.08.11.15
1360
SLOVENIJA

*Tue Simončič
Bričjeva 4*

VRHNIKA

1360 SLOVENIJA
VRHNIKA
***0,7700 EUR
RA 58065 097 8 SI

1360 SLOVENIJA
VRHNIKA
***0,7700 EUR
RA 58065 097 8 SI

12.08.2011 09:45
0,006kg
11114
Potrdilo

RA 58065 097 8 SI

Potrđilo o oddaji pošiljke

Naslovnik

ANTON SIMONČIČ
Bričjeva ulica 4
1117 LJUBLJANA
SLOVENIJA

(poštna št.) (naziv pošte)

Osebnost
Predi
Odkup
Vredn.

Spreje
Masa
Pošta
DDV 20 %

(podpis poštelca delavca)

Poslano v skladu s splošnimi pogoji
Čl. 2-2
Pošta Slovenije d.o.o., Slovenski pr. 10, 2500 Maribor (identifikacijska številka: SI25023022)

Pregled odtisov poštinskih strojev – slogani in poštne nalepnice

Slogani (flami) na pošti Vrhnika

Poštinske stroje uporabljajo večji porabniki poštних storitev kot dokaz plačane storitve. Odtis spoznamo po rdeči barvi. Odtis je sestavljen iz poštnega žiga z njegovimi obveznimi podatki in iz dela, kjer je zapisana vrednost. Tak odtis nadomešča poštno znamko in žig. Večina teh odtisov ima še tretji, reklamni del, ki je podoben sloganu.

Slogan je strojni žig s posebnim sporočilom, ki je vsebinsko in grafično povečan odtis »osnovnega« poštinskega stroja. Take žige uporabljajo ob novem letu, ob obletnicah firme, društva, ob določenih prireditvah, za reklamna gesla podjetij, ustanov ...). Pogosti so valovi v strojnem žigu, ki jih lahko zamenjamo z reklamnim ali drugim sporočilom. Beseda flam izhaja iz francoske besede flamme. Pri nas pa se je uveljavil slovenski izraz slogan.

Prof. dr. Ivan Turk iz Ljubljane, sicer član Filatelističnega društva Ljubljana, znani strokovnjak tudi s področja filatelije, nam je prijazno posredoval nekaj odtisov poštinskih strojev, ki so jih uporabljali na Vrhniki.

Odtisi poštinskih strojev v času povojne Jugoslavije in uporabe jugoslovanskih poštних števil (61360 Vrhnika)

Poštne nalepnice z jugoslovanskimi poštnimi števkami (61360)

1. V rdeči in črni barvi

(»sprintano« neposredno na poštнем okencu)

2. Z oznako A in B

(poštni podatki so odtisnjeni na že natisnjen obrazec v rdeči barvi; rdeča kvadratasta okvirja sta prekinjena na notranjem srednjem delu)

3. Z oznako A in B

(rdeča kvadratasta okvirja na enobarvnem obrazcu sta prekinjena v spodnjem delu v sredini)

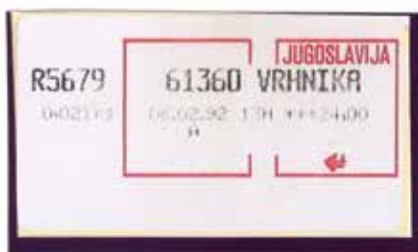
4. Z oznako A in B

(napis VRHNIKA – velike črke)

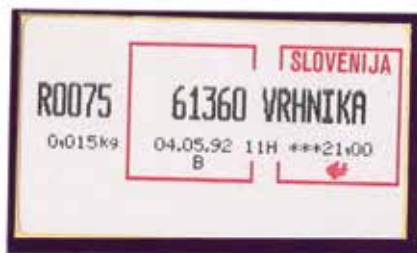
5. Z oznako A

(napis VRHNIKA – manjše črke)

6. Z oznako A in B

(namesto napisa Jugoslavija je napis SLOVENIJA)

7. Z oznako B

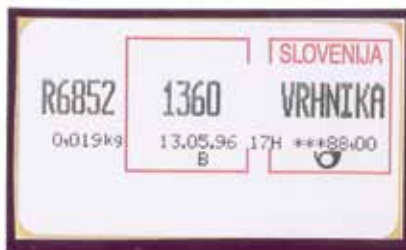
(znak pošte Slovenija v črni barvi, rdeč napis SLOVENIJA)

Poštne nalepnice s slovenskimi poštnimi številkami pred vpeljavo novih v črni barvi

Z oznako A in B

(rdeč napis SLOVENIJA, črn znak Pošte Slovenije)

Odtisi poštinskih strojev po osamosvojitvi Slovenije s spremenjenimi poštnimi številkami (1360 Vrhnika) – odstranjena je prva številka »6« poštne številke, ki je bila na vseh poštinih žigih v Sloveniji

Odtisi poštinskih strojev v času poveljne Jugoslavije in uporabe jugoslovanskih poštinskih števil, FZ, št. XV/2006

602.

- a) Vrhnik a 61360 (1988); A2; (znak IUUV v kvadratu) Industrija usnja Vrhnik a
- b) Vrhnik a 61360 (1990); A2; (dolgi znak IUUV v kvadratu) Industrija usnja Vrhnik a

603.

Vrhnik a A 61360 (1990); C1; lesnoindustrijski kombinat LIKO Vrhnik a (znak levo)

604.

Vrhnik a 61360 (1988); A2; (znak) Ljubljanska banka. Gospodarska banka Ljubljana n. sub. o.

605.

Vrhnik a 61360 (1990); A2; (grb) Skupščina občine Vrhnik a

Odtisi poštinskih aparatov po osamosvojitvi Slovenije pred vpeljavo slovenskih poštinskih števil, FZ, št. XVI/2007

675.

- a) Vrhnik a 61360 (1992); 1A1; IUUV Industrija usnja Vrhnik a
- b) Vrhnik a 61360 (1996); 4A1; IUUV Industrija usnja Vrhnik a

676.

Vrhnik a 61360 (1995); 3A1; Komunalno podjetje Vrhnik a, p. o.

677.

Vrhnik a A 61360 (1994); 2B2; Lesnoindustrijski kombinat (znak) Liko Vrhnik a

678.

Vrhnik a 61360 (1996); 3A1; 20 let Žito. Pekarna Vrhnik a

679.

Vrhnik a A 61360 (1995); 2B2; 5341-58060 D

680.

Vrhnik a 61360 (1996); 4A1; 8402140

681.

- a) Vrhnik a 61360 (1995); 1A1; (grb) RS. Občina Vrhnik a
- b) Vrhnik a A 61360 (1992); 2B2; (grb) RS. Občina Vrhnik a

**Poštna nalepnice z jugoslovanskimi
poštnimi številkami, FZ, št.
XVIII/2008**

- I a) v rdeči barvi (1986)
- I b) v črni barvi (1987)
- II a) z oznako B (1988)
- III a) z oznako A (1988)
- III b) z oznako B (1988)
- IV a) z oznako A (1991)
- IV b) z oznako B (1990)
- VI a) z oznako A (1992)
- VI b) z oznako B (1992)
- X a) z oznako A (1992)
- X b) z oznako B (1992)
- XI a) z oznako A (1995)
- XVII a) z oznako B (1995)

**Poštna nalepnice s slovenskimi
poštnimi številkami pred vpeljavo
novih v črni barvi, FZ, št. XIX/2009**

- 1360 Vrhnika
XVII a) z oznako A (1996)
XVII b) z oznako B (1996)

Razlaga oznak:

A ...

B ...

A2 ... Na zgornji strani je napis Jugoslavija v latinici, na spodnji pa napis Jugoslavija v cirilici, v razdelku z označeno poštnino ni črt.

C1 ... Oba napisa Jugoslavija sta na zgornji strani, vendar najprej v cirilici in nato v latinici; v razdelku z označeno poštnino obstajajo črte, ki zapolnjujejo prostor.

1A1 ... Znak PTT je na desni strani tega dela; v razdelku z označeno poštnino ni črt.

3A1 ... Črke PTT so na desni strani tega dela; v razdelku z označeno poštnino ni črt.

4A1 ... Pošta Slovenije je na zgornji strani, poštni rog pa na desni strani tega dela; v oddelku z označeno poštnino ni črt.

2B2 ... Znak PTT je na desni strani tega dela; v razdelku z označeno poštnino obstajajo črte, ki zapolnjujejo prostor.

Viri:

1. Bilteni pošte Slovenije, št. od 1 do 87.
2. Edwin Mueller: Handbuk od the pre-stamp postmarks of Austria, New York 1960.
3. Filatelistični zborniki Filatelističnega društva Ljubljana, št. I/1983 do XXI/2011.
4. Ignac Gregorač: Štampiljke Osvobodilne fronte slovenskega naroda, 1941–1945, Ljubljana 1997.
5. Dr. Fran Juriševič: S pošto skozi preteklost Slovenskega Primorja in Istre.
6. Katalog poštanskih maraka jugoslovenskih zemalja 1991, Beograd 1991.
7. Peter Kos: Slovenska partizanska plačilna sredstva, Ljubljana 1977.
8. Anton Lavrič: Pomožne pošte na Slovenskem, Ljubljana 1999.
9. Prof. dr. Ivan Turk: Poštni žigi na Slovenskem, v: Pošta na slovenskih tleh, Ljubljana 1997.
10. Katalog poštanskih maraka u upotrebi na teritorijama Bosne i Hercegovine, Crne gore, Hrvatske i Slovenije, Beograd 2010.
11. Osebnе zbirke: Saša France, Bojan Kranjc, Tone Simončič, prof. dr. Ivan Turk, Janez Žitko.
12. Velikanje Martin: Slovenika, Katalog poštних znamk, celin in doplačilnih znamk 2011, Ljubljana 2011.
13. Slovenski veliki leksikon, MK, Ljubljana 2007.